

Gemeente Opsterland

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

Ontwerp revisie 2.0

iZaakcode 008662008

5-7-2021

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

Gemeente Opsterland

Hoofdstraat 82

9244 CR Beetsterzwaag

Auteur(s)

Hugo Damen

Team Fysiek Beheer

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Inhoudsopgave	Blz.
1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doel van het plan	4
1.3 Wet- en regelgeving	5
1.4 Strategische doelen	5
1.5 Relatie met beleid in breder verband	6
1.6 Projectscope	8
1.7 Leeswijzer	9
2. Aanpak	10
2.1 Uitgangspunten Beeldkwaliteitsplan	11
2.2 De methodiek	12
2.3 Het beheerprocesmodel	12
2.4 Meetlatten	13
2.5 Gebiedsgerichte differentiatie	14
3. De huidige situatie	15
3.1 Areaal	16
3.2 Kwaliteit	20
3.3 Begroting	23
3.4 Uitgangspunten	23
4. Beleidsvisie instandhouding kwaliteit	24
4.1 Kwaliteit en effect van bezuinigingen	25
4.2 Beschikbaar budget en vergelijk	26
4.3 Verankeren thema's	28
4.4 Plus op beeldkwaliteit	30
4.5 Doorkijk naar de toekomst	32
5. Conclusies	33
5.1 Conclusies	34
Bijlagen	35

1. Inleiding

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

1.1 Aanleiding

De gemeente Opsterland heeft in 2013 met het Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte kwaliteitskeuzes gemaakt, die het kader vormen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Met dat plan zijn bestuurlijk gedragen en meetbare beheerniveaus vastgesteld, waarmee Opsterland de kapitaalgoederen van 2014 tot aan 2018 heeft onderhouden.

Na de besluitvorming zijn er enkele bezuinigingsronden geweest en is in 2017 de notitie kapitaalgoederen vastgesteld. Beide ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat de kwaliteitsniveaus tussentijds zijn veranderd. Het beleid sluit daardoor niet meer aan bij de uitvoering en dat maakt het voor de organisatie soms lastig werkbaar. Daarom is het goed om het aangepaste kader te herijken.

Voor het verstrijken van de looptijd is in het coalitieakkoord afgesproken om het plan te actualiseren. In 2019 is er een procesvoorstel voor het opstellen van een vernieuwd Beeldkwaliteitsplan behandeld. Kort daarna kreeg de gemeente te maken met een bezuinigingsopgaaf en is dit proces getemporeerd.

Het voorstel om een heel nieuw Beeldkwaliteitsplan op te stellen, past met de financiële druk op de lopende begroting, nu niet meer in de huidige tijdsgeest. Daarom is ervoor gekozen om het huidige plan te actualiseren op grond van nieuwe uitgangspunten, ontwikkelingen en gegevens.

Dit Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025 beschrijft welke kwaliteiten de gemeente Opsterland nastreeft en veilig wil stellen. De beheerstrategie moet daarbij passen binnen de beschikbare budgetten en wensen die vanuit de politiek en samenleving naar voren zijn gebracht. Op 26 januari 2021 is het plan in het college besproken, waarna het ontwerpbesluit voor zes weken ter inzage is gelegd. De ingediende zienswijzen zijn in bijlage 2 samengevat en beantwoord.

1.2 Doel van het plan

De gemeente Opsterland is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. In de openbare ruimte vinden activiteiten plaats zoals wonen, werken, verplaatsen en recreëren. De kwaliteit van de kapitaalgoederen bepaalt de manier waarop inwoners, bezoekers en ondernemers in staat zijn om deze activiteiten te ondernemen en te ervaren. Verantwoord omgaan met dit kapitaal is daarom belangrijk.

Het doel van dit Beeldkwaliteitsplan is om de kwaliteitsniveaus voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen groen, verharding, openbare verlichting, kunstwerken en netheid opnieuw te borgen. De kwaliteitsambitie moet aansluiten bij de landelijke wet- en regelgeving, gemeentelijke doelen en maatschappelijke wensen. Verder wil Opsterland met de kennis van nu, nieuwe thema's verankeren in het beleid, het beheerproces slimmer neerzetten en beter communiceren richting de eigen buitendienst en inwoners.

Om een goede balans te vinden tussen budgetten en de kwaliteit van de kapitaalgoederen is het van belang inzicht te hebben in de huidige situatie, werkwijze, effecten en uitgangspunten. In dit rapport wordt dat inzicht gegeven.

1.3 Wet- en regelgeving

Voor het beheer en onderhoud gelden wettelijke verplichtingen en regels. Deze regelgeving is van invloed op de mate van kwaliteit en op welke wijze de uitvoering van de inrichting of het beheer en onderhoud moet plaatsvinden. In dit hoofdstuk wordt de meest relevante regelgeving beschreven. Meer informatie hierover is te vinden op wetten.overheid.nl.

Burgerlijk wetboek (artikelen 6:162 en 6:174)

Regelt de aansprakelijkheid ten aanzien van het plegen van een onrechtmatige daad. Bijvoorbeeld als er schade is ontstaan naar aanleiding van een ondeugdelijke inrichting, objecten in de openbare ruimte zijn die niet aan de eisen voldoen of er niet de juiste zorgplicht is geleverd.

Wegenwet (artikelen 15 en 16)

Beschrijft de wettelijke zorgplicht van gemeenten voor het beheer en onderhoud van de openbare wegen en tevens de civieltechnische kunstwerken.

Waterwet

Deze wet regelt het beheer van regen- en grondwater en verbetert de samenhang tussen waterbeheer en de ruimtelijke ordening. De zorgplicht strekt zich uit tot alle objecten en voorzieningen in de openbare ruimte die de afstroming en opvang van hemelwater, de kwaliteit en peil van het grondwater en de afvoer van afvalwater regelen.

Wet Natuurbescherming

Hierin wordt de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten beschreven. Ook staan in de wet strikte verboden die gelden voor uitheemse soorten die hier van nature niet thuishoren. Bij ruimtelijke ingrepen moet vooraf worden bepaald of deze effect kunnen hebben op beschermde soorten, gebieden en bosopstanden. Dit is aan de orde bij grootschalige ruimtelijke projecten, maar geldt ook voor kleine ingrepen. Zoals het kappen van een boom of het dempen van een sloot.

Op grond van de wet is het verboden om zonder vergunning activiteiten uit te voeren die een negatieve invloed kunnen hebben op deze instandhoudingsdoelen. Nieuw opgestelde gedragscodes worden meegenomen in het gemeentelijk beleid.

Omgevingswet

Bevat een vereenvoudiging en bundeling van alle wetten op het gebied van de leefomgeving. Deze wet is echter nog niet in werking getreden. De verwachting is dat de wet per 1 januari 2022 in werking treedt. Op basis van de Omgevingswet moeten gemeenten een Omgevingsvisie hebben. Vooruitlopend hierop heeft de gemeenteraad in de vergadering op 21 september 2015 de Omgevingsvisie 2015-2030 vastgesteld. De Omgevingsvisie wordt op dit moment geactualiseerd.

1.4 Strategische doelen

Het Beeldkwaliteitsplan fungeert als uitvloeisel van de Omgevingsvisie en het Coalitieakkoord. De doelstellingen die hierin staan benoemd worden vertaald naar een opgave voor beheer, met uiteenlopende ambities en waarden. Het beheer van de openbare ruimte heeft hier een nadrukkelijke rol in.

Opsterland wil met doelmatig en efficiënt beheer direct bijdragen aan het behalen van hieronder genoemde doelen, door de levenscyclus van de kapitaalgoederen zo efficiënt mogelijk in te vullen, binnen de bandbreedte van de beschikbare middelen.

In het Coalitieakkoord 2018-2022 'Brêge nei de takomst' en de Omgevingsvisie 2015-2030 zijn de volgende ambities benoemd:

- Opsterland is een gemeente waar het prettig wonen en leven is. We investeren in de ruimtelijke kwaliteit, openbare ruimte, woningvoorraad, veiligheid en in accommodaties.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

- De openbare ruimte wordt onderhouden conform beeldkwaliteit, ziet er aantrekkelijk uit, is veilig en goed toegankelijk. Ook voor mensen met een visuele, auditieve of mobiele beperking.
- De openbare ruimte is uitnodigend en toekomstbestendig. De gemeente wil natuur en biodiversiteit behouden en waar mogelijk versterken. Dit doet het samen met de inwoners, organisaties en verenigingen die op dit gebied werkzaam zijn.
- Burgerinitiatieven die bijdragen aan het versterken van de leefbaarheid worden gestimuleerd. Met de Right to Challenge dagen we dorpen, wijken en straten uit om de eigen leefomgeving te optimaliseren. Als de uitvoering goedkoper uitvalt dan staat daar een vergoeding tegenover om te besteden voor kwaliteitsverbetering of bevordering van de leefbaarheid. Dit geheel volgens het principe “voor wat, hoort wat”.
- De verkeersveiligheid en bereikbaarheid worden verbeterd. De herinrichting van wegen levert hier een bijdrage aan.

Afbeelding 1 blauwdruk omgevingsvisie en coalitieakkoord

Het bereiken van deze ambities en waarden is deels de verantwoordelijkheid van beheer en krijgt een plek in de uitwerking van dit Beeldkwaliteitsplan. Niet alle ambities en waarden zijn uit te drukken in beeldkwaliteit, zoals biodiversiteit, duurzaamheid en participatie. De gedachten en standpunten hierover worden beschreven in dit plan. De uitwerking vindt plaats in separate beleids- en beheer plannen.

1.5. Relatie met beleid in breder verband

In bestaande plannen worden criteria genoemd die belangrijk zijn om mee te nemen in het beheer en onderhoud, zoals in de landschapsvisie en het bomenbeleidsplan. Voor wat betreft de ambities voor biodiversiteit wordt er aansluiting gezocht bij de hiervoor uit te werken bouwsteen in de Omgevingsvisie. Deze uitgangspunten worden gerespecteerd en leveren een bijdrage aan de schoonheid en aantrekkelijkheid van de gemeente Opsterland.

Relatie met de landschapsvisie Zuidoost Friesland

De landschapsvisie van de regio Zuidoost Friesland is een toetsingskader voor de aanleg, het onderhoud en ingrepen in het landschap. Het Beeldkwaliteitsplan waarborgt vooral de kwaliteit tot aan de dorpsranden, maar ook daarbuiten is onderhoud nodig. Als onderdeel van de planvorming vanuit de landschapsvisie gelden vier speerpunten die Opsterland volgt om aan de samenhang en kwaliteit van het landschap geen afbreuk te doen, onder andere:

- Het behouden en versterken van de herkenbare oostwest georiënteerde landschapseenheden.
- Het behouden en versterken van de contrasten tussen de verschillende landschapstypen.
- De bescherming en herstel van karakteristieke landschapsstructuren, zoals de kenmerkende bomenlanen en houtsingels langs wegen.
- Het behouden van cultuurhistorische- en archeologische waarden.

Relatie met het bomenbeleidsplan

Het bomenbeleidsplan gaat in op de bomen en boomstructuren binnen de gemeente. De bomen zijn een sterk bepalend onderdeel van de openbare ruimte en zijn van meerwaarde voor het landschap, klimaat, de leefgemeenschap en ecologie. Opsterland wil behouden wat er is en versterken waar mogelijk, dit doet de gemeente door in te zetten op:

- **Het realiseren van een duurzaam bomenbestand:** de juiste boom op de juiste plaats, aangeplante bomen bereiken de volwassen leeftijd, zijn goed bestand tegen een veranderend klimaat en staan zoveel mogelijk in plantvakken in plaats van in verharding.

- **Het behouden en versterken van boomstructuren:** herplanten als structuren wegvallen en zorgdragen voor de kwaliteit en het specifieke karakter.
- **Het vergroten van de (bio)diversiteit:** meer diversiteit in aanplant, meer biodiversiteit binnen de groenstructuren en gebruik maken van inheemse beplantingen.
- **Gezonde bomen worden niet gekapt:** een gedegen belangenafweging, herplantplicht en een bomenbestand dat gelijk blijft of toeneemt.
- **Waardering van beeldbepalende bomen:** beschermen van waardevolle solitaire bomen en boomstructuren, ook die van particulieren.

In de gekozen aanpak gaat het algemeen belang boven het individuele belang. Bomen worden alleen gekapt als deze ziek zijn, een gevaar vormen of als er sprake is van een zwaarwegende maatschappelijke behoefte. Het uitgangspunt is en blijft niet zomaar een boom te kappen, tenzij hier een goede reden voor is. Wordt er gekapt, dan geldt er altijd een herplantplicht.

De gemeente is het bevoegde gezag voor alle bomen binnen de bebouwde kom, de grenzen van de Wet natuurbescherming en op erven. Voor solitaire bomen met een omtrek van 30 cm, eiken of beuken met een omtrek van 90 cm, bomen als onderdeel van een bosje of houtsingels met een omvang van 10 are is altijd een kapvergunning nodig.

Relatie met bouwsteen biodiversiteit in Omgevingsvisie

Opsterland beseft dat biodiversiteit een onlosmakelijk onderdeel is van de samenleving en van ieders handelen. In een voor de Omgevingsvisie op te stellen bouwsteen biodiversiteit wordt er een leidraad opgesteld om deze te behouden, ontwikkelen en te versterken. De gemeente neemt biodiversiteit op als een belangrijk thema voor de komende jaren.

Een rijke biodiversiteit heeft een positief effect op het welzijn en leven van de mens. Veel verschillende soorten zijn belangrijk voor het evenwicht in de natuur. De ambitie van de gemeente is om samen met inwoners, bedrijven en partners te zorgen voor meer biodiversiteit en het versterken van de natuurwaarden. De gemeente wil dit doen door te stimuleren, faciliteren en zelf het goede voorbeeld te geven. Hiermee wil Opsterland het bewustzijn rondom biodiversiteit vergroten, kennisnetwerken opzetten en initiatieven starten, voortzetten en monitoren.

In de looptijd van dit plan zal het optimaliseren en invoeren van strategieën stapsgewijs worden aangepakt. Daarbij zorgt de gemeente voor een goede balans tussen strak en netjes (intensief) en natuurlijk, ruig en divers openbaar groen (extensief). Hierbij wordt bekeken waar biodiversiteit directe raakvlakken heeft met andere speerpunten om win-win situaties te creëren. Zo kan er meer biodiversiteit worden gestimuleerd op plekken waar overlast is van de eikenprocessierups en op plekken waar de groenstructuur versterkt kan worden. Wat hiervoor nog meer goede redenen zijn wordt in de bouwsteen biodiversiteit uitgewerkt. Lokale natuurverenigingen en de inwoners van het gebied, met als aanspreekpunt en vertegenwoordiger het Plaatselijk Belang, worden uitgenodigd om hierover mee te praten.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

1.6 Projectscope

Het beleidskader gaat in op de kapitaalgoederen groen, verharding, kunstwerken, en netheid. Tot deze kapitaalgoederen behoren de volgende onderdelen.

Groen	Verharding
Bomen	Rijbanen
Bosplantsoen	Parkeerstroken en overig
Hagen	Fietspaden
Sierheesters	Voetpaden
Gras en bermen	Openbare verlichting
Watergangen en vijvers	
Parkmeubilair	

Kunstwerken	Netheid
Vaste bruggen	Afvalbakken
Houten bruggen	Onkruid in het groen
Beweegbare bruggen	Onkruid op verharding
Vaarrecreatieve voorziening	Zwerfvuil
Waterwerken (o.a. stuwen, sluizen)	Veegvuil
Tunnels	
Kademuren	
Beschoeiingen	

Afbeelding 2 onderdelen en aspecten van kapitaalgoederen

In dit Beeldkwaliteitsplan wordt per kapitaalgoed ingegaan op:

- Omvang areaal (in m1, m2 of stuks)
- Kwaliteit (schouw en inspectiegegevens)
- Begroting (huidig onderhoudsbudget)
- Ambitieniveau (huidige beleidsambitie areaalkwaliteit)
- Kwaliteit en effect van bezuinigingen (staat van onderhoud)
- Budgetvergelijking (analyse over 2014 en beschikbaar budget)

Het beheer van de openbare ruimte richt zich op de kenmerken schoon, heel en veilig. Bij het ambitieniveau en de maatregelkosten wordt onderscheid gemaakt in de technische staat en de verzorgende staat.

De technische staat (heel en veilig) is een kwaliteitskenmerk waarmee de technische of vakkundige eisen worden aangegeven. Hierbij is het van belang dat het object heel is en de veiligheid niet beneden de minimumeisen zakt. Er mogen geen gevaarlijke situaties ontstaan door schade of gebreken.

De verzorgingsgraad is een kwaliteitskenmerk waarmee de eisen voor schoonheid en netheid worden aangegeven. Dit wordt bijvoorbeeld uitgedrukt in eisen over de toegestane hoeveelheden onkruid, vulgraad van een afvalbak, graffiti & beplakking en zwerfvuil.

Afbeelding 3 technische staat meubilair

Afbeelding 4 verzorgingsgraad onkruid

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de basismethodiek voor het actualiseren van het beleidskader gericht op kwaliteitsgestuurd beheer uitgelegd. Hierbij ligt de nadruk op het beheerprocesmodel en op het kiezen van een kwaliteitsniveau op basis van normen, beschrijving, beeld en structurelementen.

Hoofdstuk 3 geeft inzicht in de huidige situatie. Er wordt ingegaan op de omvang van het areaal, huidige kwaliteit en beschikbare onderhoudsbudgetten. Verder worden er enkele aandachtspunten benoemd op basis van de inventarisatie en analyse van gegevens.

In hoofdstuk 4 worden de huidige kwaliteitsniveaus uiteengezet en herijkt. Om inzicht te hebben of deze kwaliteitsniveaus passen binnen de financiële kaders, worden de actuele hoeveelheden doorgerekend op basis van landelijke eenheidsprijzen. Daarmee is er inzicht in de kosten in relatie tot het beschikbare budget en de effecten. In dit hoofdstuk wordt tevens ingegaan op het inbedden van de thema's biodiversiteit, duurzaamheid en participatie in de beheerstrategie.

Het Beeldkwaliteitsplan sluit af met de conclusies in hoofdstuk 5.

2. Aanpak

2.1 Uitgangspunten Beeldkwaliteitsplan

De uitgangspunten voor dit Beeldkwaliteitsplan komen voort uit de landelijke wet- en regelgeving, strategische doelen en uit de overleggen die met verschillende belangengroepen zijn gevoerd. De kapitaalgoederen vormen hét gezicht van de gemeente en zijn belangrijk voor de beleving van de fysieke leefomgeving. Om een zekere kwaliteit te garanderen moeten de kapitaalgoederen op een acceptabel onderhoudsniveau blijven. Hiervoor hanteert Opsterland de volgende uitgangspunten (in volgorde van belangrijkheid):

1. Voldoen aan de wetgeving en de wettelijke zorgplicht.
2. Het in standhouden van de openbare ruimte en zorg dragen voor nieuw aangelegde objecten. De kapitaalgoederen zijn veilig en leefbaar en er is geen sprake van kapitaalvernietiging.
3. Het beheer van de openbare ruimte is integraal en er is een gedeelde ambitie voor alle aspecten van de openbare ruimte binnen de verschillende structurelementen.
4. Het beheer sluit aan bij de gewenste beeldkwaliteit. De huidige beeldkwaliteit, zoals eerder is afgesproken blijft de norm, en vormt het beleidskader waarop het onderhoud van de kapitaalgoederen is gebaseerd.

Daarnaast zijn thema's opgenomen die de gemeente belangrijk vindt:

Participatie en Right to Challenge

De methode Right to Challenge kan in principe op alle onderdelen van het beheer van de openbare ruimte worden toegepast, daar waar de veiligheid en aansprakelijkheid niet in het geding is. Right to Challenge geeft inwoners het recht om uit te dagen als zij denken dat het beter, goedkoper of anders kan.

Voor het overnemen van een gemeentelijke taak gelden wel enkele voorwaarden:

- Het uitgangspunt van de challenge is de maatschappelijke meerwaarde (niet een winst oogmerk).
- Er moet aantoonbaar draagvlak zijn voor de challenge.

- De regie en het eigenaarschap van de challenge liggen bij de indieners.
- De challenge mag niet duurder zijn dan het huidige aanbod.
- De challenge is van dezelfde kwaliteit of beter.
- Er is een looptijd afgesproken.
- Er is elk halfjaar/jaarlijks contact met de gemeente over hoe de challenge gaat.

De zeven voorwaarden staan uitgebreid beschreven in hoofdstuk 4.4.

Een prettige leefomgeving

De kracht van Opsterland wordt bepaald door de kwaliteit van zestien vitale dorpen in een gevarieerd landschap. Opsterland is met zijn landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten, tussen stedelijke buurgemeenten, bij uitstek een woon- en recreatiegemeente. Deze kwaliteiten moeten behouden blijven en waar nodig worden versterkt.

Biodiversiteit

De gemeente zet in op meer groen, verscheidenheid in soorten en geschikte leefgebieden voor planten en dieren. Het beheer is erop gericht om het openbaar groen zodanig te beheren dat de biodiversiteit toeneemt. Ecologisch beheer wordt zoveel mogelijk toegepast, daar waar dit kan.

Balans tussen kosten en opbrengsten

Het is belangrijk om realistische kaders af te spreken, waarbinnen de gemeenteraad weloverwogen een beslissing kan nemen. De kwaliteitsambitie wordt herijkt op basis van verwachte effecten in de openbare ruimte en sluit aan op de doelstellingen.

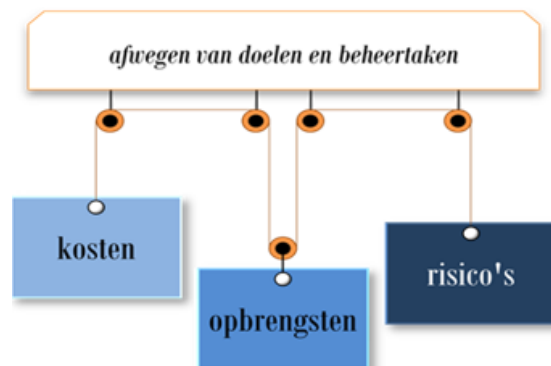
Draagvlak gemeenteraad

De gemeenteraad is vooraf over het proces geïnformeerd en tussentijds bijgepraat in een informatieve raadsbijeenkomst. Door informatie te delen en uitleg te geven ontstaat een groter draagvlak en zijn de belangrijkste opgaven goed in beeld. Dit zorgt ervoor dat zij goede afwegingen kunnen maken voordat er een besluit wordt genomen.

2.2 De methodiek

De methodiek bij het opstellen van dit Beeldkwaliteitsplan is gericht op kwaliteitsgestuurd en toekomstgericht beheer. Bij kwaliteitsgestuurd beheer wordt niet gestuurd op inspanning of werkzaamheden maar op het resultaat hiervan. Met beelden en omschrijvingen worden de werkwijze, mogelijkheden en gevolgen van keuzes aangegeven. Dit maakt het voor iedereen (politiek, beheerder, opdrachtnemer, bewoner) duidelijk wat de bedoelingen zijn. Verder maakt het werken met kwaliteitsniveaus het mogelijk om te prioriteren in thema's die worden nagestreefd.

Voor het afwegen van doelen en beheertaken is een goede balans tussen input en output nodig. Enerzijds tussen de kosten en opbrengsten en anderzijds tussen de daaruit voortkomende risico's en effecten. Om deze balans aan te brengen is het nodig om het areaal, de kwaliteit en de benodigde onderhoudsbudgetten precies te weten. Deze huidige situatie, in hoofdstuk 3 beschreven, vormt de basis voor het te actualiseren plan.

Afbeelding 5 balans in kosten, opbrengsten en risico's

Met de actuele gegevens is er een mooi vertrekpunt om de werkelijke toestand buiten te herijken. De systematiek biedt naast het inhoudelijk handvat ook handreikingen voor de procesmatige aanpak van het beheer en onderhoud. De uitgangspunten die zijn afgeleid uit de strategische doelen worden in het proces meegenomen en moeten tot een passende inhoudelijke bijdrage aan de kwaliteitsambitie leiden.

2.3 Het beheerprocesmodel

Voor het actualiseren van het Beeldkwaliteitsplan is de Integrale Beheer Openbare Ruimte systematiek ingezet (IBOR). Deze systematiek, gebaseerd op de PDCA (plan-do-check-act) cyclus, beschrijft zes activiteiten die op alle verbeteringen in de organisatie van toepassing zijn. De essentie hiervan is weergegeven in het beheerprocesmodel op bladzijde 13.

Het beheer van de openbare ruimte is enorm in beweging. In de nieuwe wereld van beheer hebben beheerders als regisseur een centrale positie om maatschappelijke en politieke opgaven te realiseren. De beheerregisseur overziet het hele proces en vertaalt thema's, opgaven, wetgeving en bestuurlijke ambities en gebruikerswensen naar het praktische beheerproces. De gemeente probeert hierin alle betrokkenen zoveel mogelijk mee te nemen. Het beheerprocesmodel maakt inzichtelijk welke activiteiten er plaatsvinden en helpt ons om deze vraagstukken te positioneren.

De vraagstelling voor dit Beeldkwaliteitsplan is te positioneren in *beleid maken*. Hiervoor zijn het huidige beleid, wet- en regelgeving, het coalitieakkoord, wensen vanuit de vereniging Plaatselijk Belang en strategische visies als input van waarde. Het afstemmen van de planningen, de (integrale meerjaren) plannen en het contracteren vinden vanuit het kader *programmeren en voorbereiden* plaats.

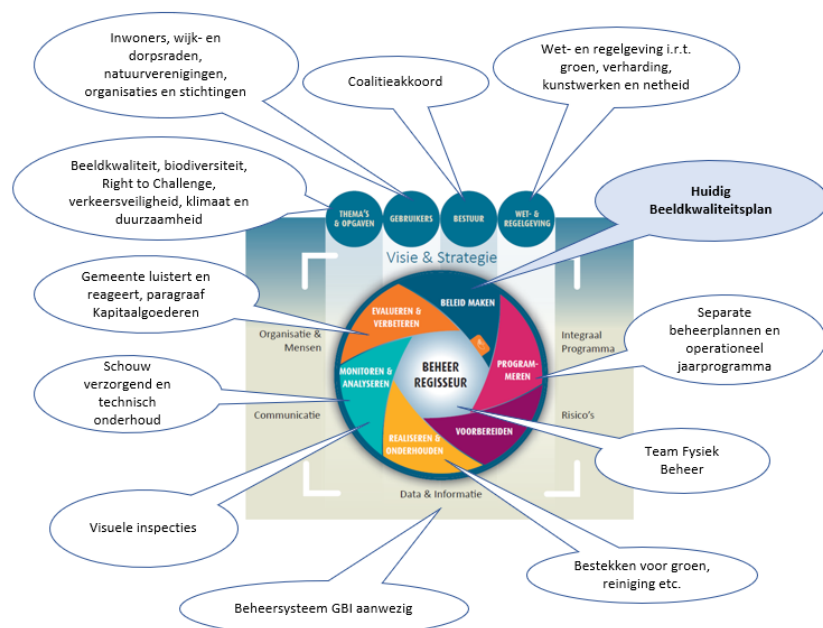
Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Deze gekozen richtlijnen vormen samen met de onderhoudsbestekken de basis om de openbare ruimte op het gewenste niveau te realiseren en onderhouden. Elk jaar wordt op ambtelijk en bestuurlijk niveau geëvalueerd om het proces te monitoren en analyseren. Hierbij wordt er gekeken in hoeverre de ambitie overeenkomt met de werkelijk behaalde resultaten en welke bijstelling nodig is. Door te acteren na het evalueren kunnen werk, prestaties en organisatie jaarlijks worden verbeterd.

Afbeelding 6 het beheerprocesmodel geënt op de eigen organisatie

2.4 Meetlatten

Het onderhoud wordt uitgevoerd aan de hand van beeldmeetlatten die verschillende kwaliteitsniveaus weergeven. Deze zijn per discipline vastgelegd en sluiten aan bij landelijke standaarden van het CROW.

In de standaard kwaliteitscatalogus is voor verschillende onderdelen van de openbare ruimte de kwaliteit vastgelegd in een 5-schaal: de kwaliteitsmeetlat. Deze kwaliteitsmeetlat bevat een reeks van vijf niveaus, waarin in aflopende mate de kwaliteit is weergegeven. Om een indruk te krijgen is in de onderstaande figuur per kwaliteitsniveau een impressie gegeven voor de technische staat van gras.

Afbeelding 7 voorbeeld kwaliteitsmeetlat gras

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Om een bepaalde kwaliteit in de openbare ruimte te realiseren zijn verschillende kwaliteitsniveaus te onderscheiden. Deze kwaliteitsniveaus variëren van Zeer Hoog (A+) tot Zeer Laag (D) en zijn als volgt te typeren:

	Technische staat (Heel)	Verzorging (Netheid)	Rapportcijfer
Zeer hoog	Perfect, heel, niets kapot	Brandschoon	9,5 - 10
Hoog	Weinig op aan te merken	Schoon	7,5 - 9,4
Basis	Lichte schade, een en ander op aan te merken	Matig schoon, niet storend	5,5 - 7,4
Laag	Duidelijke schade, veel op aan te merken	Vuil, storend	3,5 - 5,4
Zeer laag	Ernstige schade, kapot, onveilig	Zeer vuil, duidelijk storend	0 - 3,4

Afbeelding 8 weergave van verschillende kwaliteitsniveaus

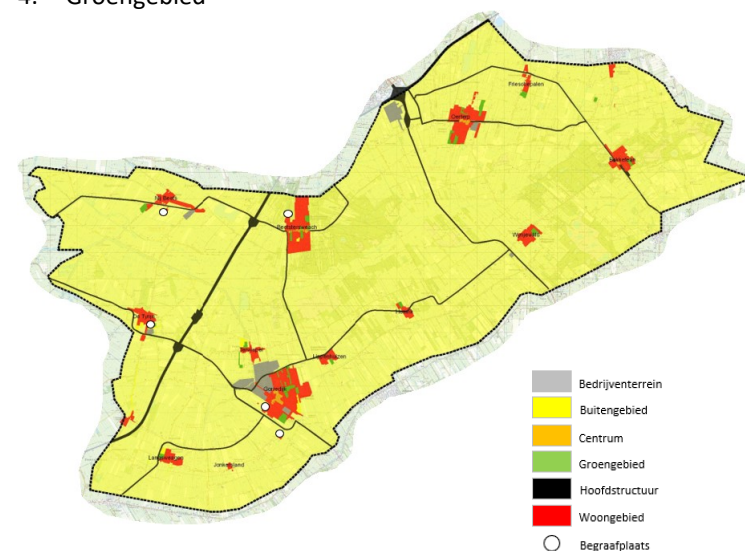
Elk kwaliteitsniveau bevat omschrijvingen en criteria met toetsbare normen. Daarmee zijn de kwaliteitsniveaus meetbaar, zodat de kwaliteitskeuzes in het beleid ook op de werkvloer gerealiseerd, bijgestuurd en getoetst kunnen worden. De technische staat en verzorgingsgraad van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte worden periodiek met een rapportcijfer (van 1 tot 10) beoordeeld om te beoordelen of de aannemer aan zijn verplichtingen voldoet.

2.5 Gebiedsgerichte differentiatie

De gemeente kiest ervoor om ook de komende jaren gebiedsgericht te differentiëren in kwaliteit. Differentiatie vindt plaats door het benoemen van structurelementen. Dit zijn gebieden die verschillen in functie, inrichting of gebruik. Bij het toekennen van structurelementen wordt primair onderscheid gemaakt naar functies als wonen, werken, winkelen en recreatie.

Binnen de gemeente zijn zeven structurelementen te onderscheiden waaraan verschillende eisen aan de beeldkwaliteit worden gesteld. Voor de actualisatie van dit Beeldkwaliteitsplan is voorgesteld om ook de begraafplaatsen hierin mee te nemen. Dit leidt tot de volgende indeling:

1. Bedrijventerrein
2. Buitengebied
3. Centrum
4. Groengebied
5. Hoofdstructuur
6. Woongebied
7. Begraafplaats

Afbeelding 9 overzicht verschillende structurelementen

3. De huidige situatie

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

3.1 Areaal

Voor het opstellen van dit plan zijn de datagegevens uit het beheersysteem GBI gebruikt. Het bijhouden van het areaal is essentieel om het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen inzichtelijk te houden. Recent is er daarom een verbeterslag doorgevoerd op de data om de kwaliteit te borgen.

In dit hoofdstuk staat in hoofdlijnen beschreven hoeveel areaal de gemeente in beheer heeft. Hiervoor geldt als peildatum 12 oktober 2020. De datum waarop alle arealen voor ondergenoemde kapitaalgoederen zijn verzameld.

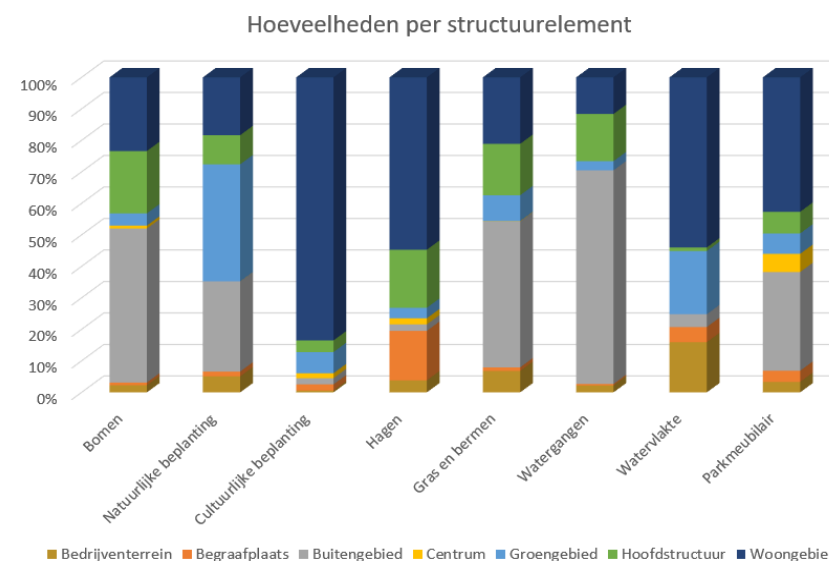
Groen

De gemeente heeft ca. 40.750 are aan openbaar groen en 51.337 stuks bomen in beheer. Het grootste deel van het openbaar groen bestaat uit grassen en bermen. Deze zijn samen goed voor ongeveer 75% van het totale groenoppervlak. Tot het openbaar groen behoren ook de wateren en het parkmeubilair. De totale lengte van de watergangen bedraagt 442 kilometer. Verder telt de openbare ruimte 559 stuks aan parkmeubilair die bijdragen aan de algemene voorziening.

Groentype	Eenheid	Aantal
Bomen	stuks	51.337
Natuurlijke beplanting	are	9.600
Cultuurlijke beplanting	are	702
Hagen	are	106
Gras en bermen	are	30.338
Watergangen (waterlopen en sloten)	km	442
Watervlakte (vijvers)	are	1.423
Parkmeubilair	stuks	559

Afbeelding 10 areaal openbaar groen, water en parkmeubilair

Een verdeling van het beheerareaal naar structuurelementen geeft het volgende beeld. Ruim 40% van al het groen ligt in de buitengebieden. Van het resterende deel staat 20% in de woongebieden, 16% in de groengebieden en 14% langs de hoofdwegen. In de centra en op bedrijventerreinen is weinig ruimte voor groen.

Afbeelding 11 verdeling openbaar groen, water en parkmeubilair per structuurelement

Groen dat intensiever wordt onderhouden ligt met name in de woonwijken en langs hoofdstructuren. Hier zijn vaker hagen, heesters en rozen toegepast dan elders. De groenstructuur op begraafplaatsen wordt bepaald door strak geschoren hagen. In de groengebieden zijn bos, bosplantsoen en hakhout dominant aanwezig. Opsterland beheert de meeste wateren op het platteland en in de woongebieden. Hetzelfde geldt voor het parkmeubilair. Ruim 70% van alle afvalbakken, zitbanken, containers en picknicktafels zijn hier geplaatst.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Verharding en openbare verlichting

De gemeente beheert in totaal ruim 280 hectare verharding. Het areaal bestaat voor 51% uit dicht asfaltbeton en 41% uit elementen. De rest van het oppervlak is opgebouwd uit cementbeton (3%), oppervlakbehandeling (1%) en overige materialen (4%). Ruim 11 hectare van de wegen is halfverhard, onverhard of een zandweg. Veel van deze wegen zijn niet geschikt voor intensief of zwaar verkeer en zijn in praktijk snel aan onderhoud toe. De openbare ruimte telt 4.121 locaties waar lichtmasten zijn geplaatst.

Verhardingssoort en OV	Eenheid	Aantal	Totaal (%)
Dicht asfaltbeton	hectare	144	51
Oppervlakbehandeling	hectare	4	1
Cementbeton	hectare	9	3
Overige	hectare	11	4
Elementen	hectare	115	41
Openbare verlichting	stuks	4.121	n.v.t.

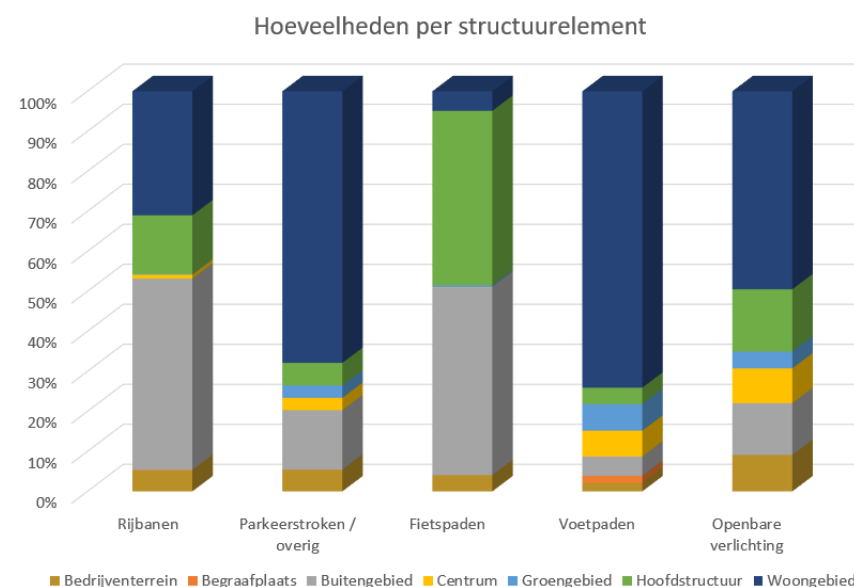
Afbeelding 12 areaal verharding en openbare verlichting

Het bestaande wegareaal is onder te verdelen in verhardingsfuncties. Uit de analyse blijkt dat het aandeel rijbanen het grootst is met 72%. Van alle verharding is 12% bestemd voor wandelaars en 9% voor fietsers. Daarnaast wordt 6% gebruikt als in- of uitrit of om te parkeren.

Verhardingsfunctie	Eenheid	Aantal	Totaal (%)
Rijbanen	hectare	204	72
Parkeerstroken / overig	hectare	17	6
Fietspaden	hectare	26	9
Voetpaden	hectare	34	12

Afbeelding 13 areaal verharding per functie van het wegdeel

Van alle hoeveelheden per structuurelement ligt ruim 40% van de verhardingen in de buitengebieden. Veel rijbanen en fietspaden die hier liggen zijn in het verleden aangelegd voor functioneel of recreatief gebruik. Bijna 36% van alle verhardingen ligt in de woongebieden. Het merendeel hiervan bestaat uit parkeerstroken en voetpaden, die zijn bedoeld om bruikbaarheid en veiligheid te realiseren. De hoofdstructuur wordt gevormd door de gebieds- en wijkontsluitingswegen die de verschillende dorpen met elkaar verbinden. De openbare verlichting staat met name in de woongebieden (50%) en langs hoofdwegen (16%). In de parken en groengebieden (4%) is ervoor gekozen om zoveel mogelijk van verlichting af te zien.

Afbeelding 14 verdeling verharding en openbare verlichting per structuurelement

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Kunstwerken

Binnen de grenzen van de gemeente staan in totaal 189 stuks civiele kunstwerken. Hiervan zijn er 180 in beheer van de gemeente en 9 in onderhoud bij particulieren, provincie, waterschappen en recreatieschappen. Zowel op recreatief als utilitair vlak wordt er veel gefietst en gewandeld. Er zijn daarom veel (houten) bruggen voor wandelaars en fietsers aangelegd.

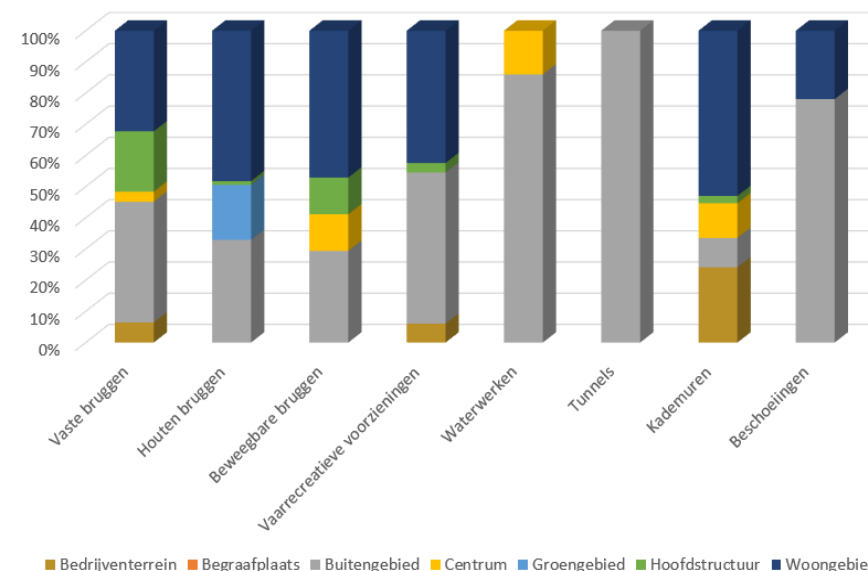
Kunstwerktype	Eenheid	Aantal
Vaste bruggen	stuks	31
Houten bruggen (incl. fiets- en voetbruggen)	stuks	85
Beweegbare bruggen	stuks	17
Vaarrecreatieve voorzieningen	stuks	33
Waterwerken (stuwen, sluizen en duikers)	stuks	7
Tunnels	stuks	7
Kademuren	meter	6.838
Beschoeiingen	meter	5.791

Afbeelding 15 areaal kunstwerken

De kunstwerken zijn aangelegd om de verkeers- en waterinfrastructuur te ondersteunen. Een groot deel van de kunstwerken zijn gebouwd tussen 1980 en 2010. Met als piek het jaar 2006, waarin totaal 44 kunstwerken in gebruik zijn genomen. Voor wat betreft de walbeschoeiingen vindt er mogelijk een transitie plaats. Hierover zijn op dit moment nog gesprekken gaande tussen de gemeente en de provincie Fryslân. Bij doorgang leidt dit tot een uitbreiding van het areaal. Een mogelijke uitbreiding is in dit overzicht nog niet verwerkt.

Van het totaal aantal kunstwerken ligt ruim 80% in de buitengebieden en woongebieden. Op de begraafplaatsen heeft de gemeente geen kunstwerken in beheer en eigendom. De kademuren en kadeconstructies staan hoofdzakelijk op bedrijventerreinen (24%) en zorgen hier voor een gedegen scheiding tussen het land en water.

Hoeveelheden per structuurelement

Afbeelding 16 verdeling kunstwerken per structuurelement

Netheid

De term netheid heeft betrekking op alle werkzaamheden die erop gericht zijn om de openbare ruimte schoon te houden. Tot dit onderdeel behoren het legen van afvalbakken, verwijderen van onkruid, opruimen van zwerfvuil en het veegen van goten.

De gemeente beheert in totaal 202 afvalbakken die worden geleegd op basis van de vullingsgraad. De onkruiden in het groen worden geschoffeld of met de hand verwijderd. Jaarlijks worden de plantsoenvakken en bomen in verharding op deze manier onkruidvrij gehouden. De bomen in gazon worden hoofdzakelijk bijgemaaid.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Het onkruid op verharding wordt door regelmatige bestrijding verwijderd op alle verharding binnen de bebouwde kom. De heetwatermethode wordt ingezet om het onkruid op alle voetpaden te bestrijden. Het onkruid op de rijbanen, parkeerplaatsen, fietspaden en in goten wordt verwijderd door te borstelen met een veegmachine. De plekken die machinaal onbereikbaar zijn, worden met de hand behandeld.

Naast onkruidbeheersing op verharding veegt de gemeente binnen de bebouwde kom ook de straten schoon. Het vegen van de goten is een rijdend proces dat zeven keer per jaar wordt uitgevoerd, afhankelijk van de hoeveelheid natuurlijk vuil en de beeldkwaliteit die daarmee samenhangt. Door te vegen kan het regenwater snel worden afgevoerd en groeit het onkruid minder snel. Ook zwerfvuil wordt tijdens het reinigen van bestrating en groen weggehaald.

In de gemeente zijn er diverse Himmelploegen en vrijwilligers actief die het zwerfvuil opruimen. Deze grote groep vrijwilligers zorgt er structureel voor dat grote delen van Opsterland schoon zijn en dat mensen kunnen genieten van een zwerfafvalvrije natuur. De gemeente is blij met deze inzet en hoopt dat het goede voorbeeld van de Himmelploegen ook in andere dorpen wordt voortgezet. De Himmelploegen zorgen voor een plus op het onderhoud, waarbij de openbare ruimte op sommige plekken kan excelleren tot een zeer hoog kwaliteitsniveau.

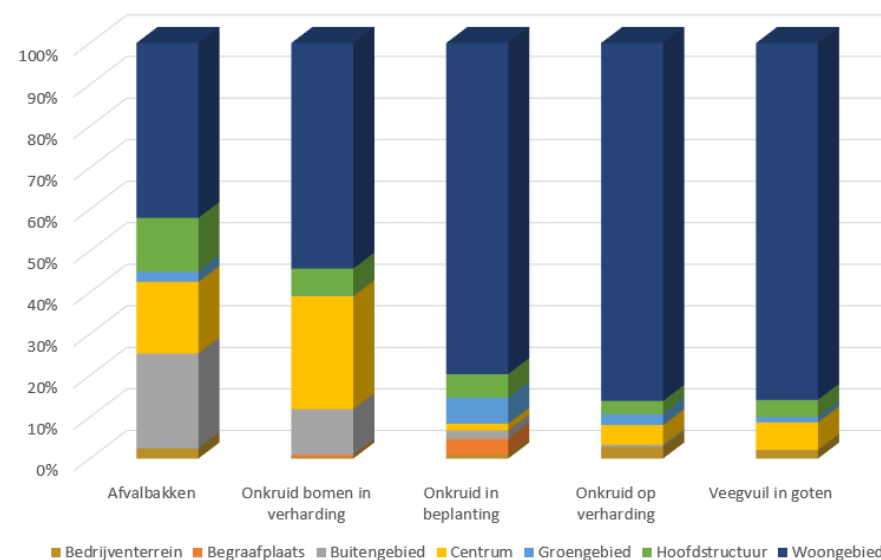
Netheid	Eenheid	Aantal
Afvalbakken	stuks	202
Onkruid bomen in verharding	stuks	940
Onkruid in beplanting	are	360
Onkruid op verharding (per ronde)	hectare	100
Veegvuil in goten (per ronde)	meter	175.000

Afbeelding 17 areaal netheid

De focus van alle schoonthema's richt zich met name op het onderhoud in de centra en woongebieden. Van al het straatvegen en onkruidbestrijding wordt meer dan 80% van het werk hier uitgevoerd. De afvalbakken staan meer verspreid door de hele gemeente en zijn strategisch geplaatst op plekken waar de gebruiker zich van afval wil ontdoen.

Van het totaal aantal bomen in verharding staat ruim 25% in de dorpskernen en 55% in de woongebieden. Hier is de ruimte beperkt en is relatief veel verhard oppervlak. Via de boomspiegels kunnen de wortels voldoende lucht en water opnemen en hebben de bomen meer ruimte om een gezonde wortelgroei te ontwikkelen.

Hoeveelheden per structurelement

Afbeelding 18 verdeling netheid per structurelement

Areaalvergelijking tussen 2014 en 2020

De huidige hoeveelheden vormen een belangrijk uitgangspunt bij het herijken van de kwaliteitsambitie. Hoe groter het areaal, hoe meer budget er nodig is om de openbare ruimte veilig en leefbaar te houden. Jaarlijks vinden er omvormingen, reconstructies en nieuwbouwprojecten plaats. Dit resulteert in mutaties van het te beheren areaal.

Opsterland heeft op dit moment ruim 680 hectare in beheer en onderhoud. In percentage uitgedrukt is dit circa 4% meer dan in 2014. Met name het aandeel gras en beplanting in de openbare ruimte stijgt. Hetzelfde geldt voor het oppervlak verharding. Door de koppeling met de BGT (Basiskaart Grootchalige Topografie) zijn de hoeveelheden vollediger en betrouwbaarder. Verder is er een inhaalslag gemaakt met mutaties om de datakwaliteit goed te krijgen. Alle revisies in de openbare ruimte zijn in het beheersysteem opgenomen en verwerkt. Dit bij elkaar leidt tot een stijging van het areaal.

Het areaal parkmeubilair daalt met 20% vergeleken met zes jaar eerder. Deze daling wordt veroorzaakt door privatisering van de schoolterreinen, waardoor de gemeente hier geen onderhoudsinspanning meer hoeft te leveren.

Indien er binnen het areaal van de gemeente Opsterland een (grootchalige) wijziging plaatsvindt, dient deze door middel van een beheerparagraaf inclusief afwijkende kosten ter goedkeuring te worden aangeboden aan het college. De gemeenteraad heeft het budgetrecht en stelt jaarlijks de begroting voor het komende jaar op. Door de begroting vast te stellen geeft de raad het college toestemming om geld uit te geven aan de afgesproken activiteiten. Ieder jaar bestaat bij de begrotingsbehandeling de mogelijkheid tot bijstellingen op basis van toename of afname van het in stand te houden areaal.

3.2 Kwaliteit

In het Beeldkwaliteitsplan 2014-2018 zijn de ambities voor de beeldkwaliteit van de openbare ruimte vastgelegd. Deze ambities vormen de basis voor het huidige en toekomstige beheer. In afwijking van dit plan heeft de gemeente in 2017 de beeldkwaliteit aangepast en ervoor gekozen om alle verhardingen en kunstwerken voortaan op een basisniveau te onderhouden.

Huidige kwaliteitsambitie

Aan de hand van uitgangspunten en inspraakavonden zijn in het verleden kwaliteitskeuzes gemaakt voor de verschillende kapitaalgoederen. Binnen de structurelementen is differentiatie in kwaliteit aangebracht, waarbij rekening is gehouden met de (teruglopende) beschikbare financiële middelen. Hiermee is er lokaal maatwerk en kan worden bespaard op de onderhoudskosten. Bewoners en bedrijven hebben de mogelijkheid door zelfbeheerinitiatieven een plus aan te brengen in het beheer of inrichting van de openbare ruimte. De gemeente stimuleert en ondersteunt deze initiatieven.

Het beheerniveau binnen de gemeentegrenzen is Basis tot Laag. De begraafplaatsen nemen wat betreft beheer een bijzondere plaats in. Het beheer wijkt af in werkwijze en intensiteit ten opzichte van de overige gebieden. Opsterland telt in totaal vijf gemeentelijke begraafplaatsen in Beetsterzwaag, Tijnje, Nij Beets en Gorredijk (2). Elk hiervan wordt jaarrond ten dele op een hoog niveau onderhouden.

Naast de huidige kwaliteitsambitie is het belangrijk om de biodiversiteit te beschermen en te stimuleren. Op steeds meer plekken past de gemeente daarom een vorm van beheer toe waarbij de inheemse flora en fauna centraal staan en het onderhoud alleen wordt uitgevoerd indien dit noodzakelijk is. In de afgelopen jaren is er al veel gedaan om de biodiversiteit te vergroten. Waar het kan wordt minder gemaaid, gesnoeid en hangen nestkasten voor koolmezen in strijd tegen de eikenprocessierups. In bijna 75% van het groen en (langs) water wordt de biodiversiteit gericht gestimuleerd. In afbeelding 19 is weergegeven waar het beheer en onderhoud wordt afgestemd op de aanwezige wilde planten en dieren.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Opsterland hanteert de volgende indeling in kwaliteitsniveaus. Onderverdeeld naar groen (1), verharding (2), kunstwerken (3) en netheid (4).

		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
1	Bomen	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)
1	Natuurlijke beplanting	L (bio)	B (bio)	L (bio)	B (bio)	L (bio)	L (bio)	B (bio)
1	Cultuurlijke beplanting	L	H	L	B	B	B	B
1	Hagen	B	H	L	B	L	B	B
1	Grasveld	L (bio)	H	L (bio)	B	L (bio)	L (bio)	L (bio)
1	Bermen	B (bio)	B (bio)	B (bio)		B (bio)	B (bio)	B (bio)
1	Watergangen	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)
1	Watervlakte	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)	B (bio)
1	Parkmeubilair	B	H	B	B	B	B	B
2	Rijbanen	B	B	B	B	B	B	B
2	Parkeerstroken / overig	B	B	B	B	B	B	B
2	Fietspaden	B		B	B	B	B	B
2	Voetpaden	B	B	B	B	B	B	B
2	Openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
3	Vaste bruggen	B		B	B		B	B
3	Houten bruggen			B		B	B	B
3	Beweegbare bruggen			B	B		B	B
3	Kademuren	B		B	B			B
3	Beschoeiingen			B		B		B
3	Vaarrecreatieve voorzieningen	B		B				B
3	Waterwerken			B	B			
3	Tunnels			B				
4	Afvalbakken	B	H	B	B	B	B	B
4	Onkruid in het groen	L	H	L	B	L	L	B
4	Onkruid op verharding	B	H		B	B	B	B
4	Zwerfvuil	L	H	L	B	L	L	B
4	Veegvuil	B	H		B	B	B	B

Afbeelding 19 huidige kwaliteitsniveaus per onderdeel

bio = voor het overgrote deel van deze arealen binnen het genoemde structurelement wordt de biodiversiteit gestimuleerd. Dit houdt bijvoorbeeld bij de grasvelden en bermten in dat ongeveer tweederde van dit areaal extensief wordt beheerd. Extensief beheer houdt in dat deze grassen 1x per jaar worden gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd.

Regelmatig worden er schouwen en inspecties uitgevoerd om te toetsen in hoeverre aan de kwaliteit wordt voldaan. Dit zijn geen detailcontroles (gericht op acties per plek), maar steekproeven gericht op het verkrijgen van een gemiddeld beeld op strategisch gemeentelijk niveau. Met name bij groen en netheid kan de kwaliteit fluctueren als gevolg van weersinvloeden en het moment van schouwen. Het schuiven met financiën tussen kapitaalgoederen is daarom niet verstandig.

Groen

- In het voorjaar van 2019 is de kwaliteit van het groen voor het laatst gemonitord. Tijdens deze ronde is de technische staat van hagen en gras gemeten. De andere gegevens zijn in 2018 of eerder verzameld.
- In totaal is er op 60 locaties verspreid over de gemeente gemeten. De algemene indruk is beoordeeld met een basisniveau.
- De bomen op bedrijventerreinen en in de centrumgebieden scoren een laag niveau. De bomen hebben redelijk veel wortel- en stamopschot en verkeren op sommige plekken in een matige conditie.
- In de groengebieden en langs hoofdstructuren is er overgroei van gras op verharding en worden bomen en obstakels onvoldoende bijgemaaid.
- De begraafplaatsen scoren een Basis of Hoog en liggen er verzorgd bij.

		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
	Bomen	L	B	B	L	B	B	B
	Natuurlijke beplanting		B	B		B	B	B
	Cultuurlijke beplanting		H		B	B	B	B
	Hagen	B	H		H	B	H	B
	Gras en bermten	B	H	H	B	L	L	B
	Watergangen	B	B	B	B	B	B	B
	Watervlakte	B	B	B	B	B	B	B
	Parkmeubilair	B	H	B	B	B	B	B

Afbeelding 20 resultaten kwaliteitsmeting groen

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Verharding en openbare verlichting

- De wegininspectie is recentelijk in de zomer van 2020 uitgevoerd. Hierbij zijn alle verhardingen binnen en buiten de bebouwde kom geïnspecteerd op gebreken. De kwaliteitscijfers openbare verlichting komen voort uit de signaleringen.
- De kwaliteit van het totale wegennetwerk zit tegen de ondergrens van een basisniveau en scoort een Laag. De lichtmasten scoren een Basis.
- De centrumgebieden, hoofdstructuren en woongebieden scoren op verschillende verhardingsfuncties een Laag. Door de aanhoudende droogte zijn wegen gaan verzakken en scheuren.
- Op de begraafplaatsen is in de afgelopen jaren meer energie gestoken in het onderhoud. De wegen en paden verkeren in zeer goede staat.

	Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Rijbanen	B	ZH	L	L	B	B	L
Parkeerstroken / overig	B	ZH	B	B	L	L	L
Fietspaden	B		B	L	ZH	B	B
Voetpaden	B	ZH	B	L	ZH	L	B
Openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B

Afbeelding 21 resultaten inspectie wegen

Kunstwerken

- Tijdens de vijfjaren (inspectie) cyclus is onderzoek gedaan naar de conditie en constructieve veiligheid van kunstwerken. Uit de inspectiegegevens van 2016 blijkt dat de kwaliteit gemiddeld op een basisniveau ligt.
- Ruim 95% van alle kunstwerken voldoet (80%) of scoort hoger (15%) dan het afgesproken ambitieniveau.
- De kademuren in het buitengebied scoren een Laag. De damwanden zijn verouderd en vertonen materiaalafname door houtrot.

	Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Vaste bruggen	B		B	B		B	H
Houten bruggen			B		B	B	B
Beweegbare bruggen			B	H		B	B
Kademuren	B		L	B			B
Beschoeiingen			B		H		B
Vaarrecreatieve voorzieningen	B		B				B
Waterwerken			B	B			
Tunnels			B				

Afbeelding 22 resultaten inspectie kunstwerken

Netheid

- De totaalindruk scoort op basis van de resultaten uit 2019 een Basis tot Zeer Hoog.
- Onkruid op verharding scoort een Basis en komt voor op plekken waar de borstelmachines niet bij kunnen, zoals bij fietsenrekken en parkeerplaatsen.
- Zwerfafval ligt er in beperkte mate, met name in de centrumgebieden en op bedrijventerreinen. Meer mensen zorgt voor een hogere vervuilingdruk.

	Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Afvalbakken		H		H	H	H	H
Onkruid in het groen		H		H	H	H	H
Onkruid op verharding	B	ZH	B	B	B	H	B
Zwerfvuil	B	ZH	B	B	B	H	H
Veegvuil op verharding	B	H	B	B	B	H	B

Afbeelding 23 resultaten kwaliteitsmeting netheid

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

3.3 Begroting

De gemeente heeft in 2021 de volgende bedragen per kapitaalgoed beschikbaar. Dit betreft de beschikbare middelen zoals die op dit moment in de begroting staan, ten laste van:

- Programma 2 verkeer en vervoer, productgroep 2.1
- Programma 5 sport, cultuur en recreatie, productgroep 5.7

Kapitaalgoed	Budget in 2021
Groen*	€ 1.952.000
Begraafplaatsen	€ 48.000
Verharding	€ 1.886.000
Openbare verlichting	€ 203.000
Kunstwerken	€ 600.000
Netheid	€ 227.000
Totaal	€ 4.916.000

Afbeelding 24 begroting onderhoud 2021

* inclusief verzorging van de openbare ruimte (zwerfvuil en onkruidbestrijding).

Het beschikbare budget voor het beheer en onderhoud bedraagt jaarlijks € 4.916.000. Dit betreft de middelen voor het uitvoeren en uitbesteden van werk: inclusief verzekeringen, personeel, elektra, jaarlijkse onderzoeken, vergunningen en externe inzet. De middelen zijn bedoeld voor het dagelijks en klein onderhoud, zoals het maaien van gazon, snoeien van bomen, repareren van asfalt en het schilderen van de lichtmasten. De kapitaallasten op afschrijvingen, interne loonkosten, vastgoedkosten en baten zitten niet in het beschikbare budget.

In 2021 is er € 330.000 meer budget voor het onderhoud van groen, verharding en openbare verlichting beschikbaar. Dit budget vervalst vanaf 2022. De financiële middelen lopen terug en de tijdelijke extra gelden worden stopgezet. Met deze bijstelling is de gemeentelijke begroting weer terug op het normale niveau.

3.4 Uitgangspunten

Voor het in beeld brengen van de huidige situatie zijn keuzes gemaakt:

- De areaal- en kwaliteitsgegevens hebben als peildatum 12 oktober 2020. De begrotingscijfers zijn begin november jl. vastgesteld en gelden voor het boekjaar 2021.
- Het totale bestand aan kapitaalgoederen gaat over het gemeentelijke areaal groen, verharding, openbare verlichting, kunstwerken en netheid. Arealen in beheer en/of eigendom van andere partijen zoals provincie, stichtingen, organisaties en (woningbouw)verenigingen zijn buiten beschouwing gelaten.
- De scholen en sportverenigingen vallen buiten de scope. Alleen de groensingels en bomenrijen rondom de sportvelden zijn meegenomen.
- De kwaliteitscijfers openbare verlichting zijn verzameld op basis van signalering en geconstateerde gebreken.
- Alle bomen in verharding, culturele beplantingen en hagen worden (deels) onkruidvrij gehouden. De gemeente verwijdert geen onkruid in bosplantsoen, maar maait hier incidenteel wel de randen uit.
- Het onkruid op verharding wordt verwijderd op alle element- en halfverhardingen binnen de bebouwde kom. Het straatvegen wordt uitgevoerd aan de randen van de rijbaan waar banden en goten zitten.
- De kwaliteitsgegevens zijn een momentopname. De weginspectiecijfers zijn het meest recent (2020). Gevolgd door de resultaten van het groen, netheid (2019) en kunstwerken (2016).
- De begraafplaatsen en groengebieden hebben een eigen budget voor het schoonhouden en vegen van de paden. Dit gaat buiten de verzorgende staat van verharding om.
- De begroting bevat een overzicht van de financiële middelen voor het jaar 2021. De bedragen komen voort uit het grootboek beheer en onderhoud en zijn afgerond op duizendtallen. Alle bedragen zijn voorgelegd en bestudeerd door de beheerders en vergeleken met betrouwbare benchmarkcijfers om te zien hoe dit zich verhoudt.

4. Beleidsvisie

Instandhouding kwaliteit

4.1 Kwaliteit en effect van bezuinigingen

In de afgelopen jaren heeft de gemeente onder druk van de bezuinigingsopgave noodgedwongen, maar weloverwogen een aantal taken verminderd of laten vervallen. Hiermee is er een financiële bezuiniging gerealiseerd. Elke bezuiniging heeft vroeg of laat een effect op de openbare ruimte. Deze effecten richten zich op de functionaliteit, het gebruik en het aanzien van een object of van de openbare ruimte zelf.

Om inzicht te hebben in de huidige onderhoudstoestand is er een weergave gemaakt ten aanzien van de kwaliteit. De gevolgen van de bezuinigingen zijn zichtbaar in onderstaande tabel. Dit geldt specifiek ten aanzien van de verhardingen binnen de bebouwde kom. Op de financiële middelen voor de bomen en kademuren is niet bezuinigd. Ondanks dat hebben deze in meerdere functiegebieden een laag niveau. De beeldkwaliteit van alle overige kapitaalgoederen is gerealiseerd binnen de kaders die hiervoor gelden.

Huidige kwaliteit	Bedrijventerein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebieden	Hoofdstructuur	Woongebied
Groen							
Bomen	L/B	B	B	L/B	B	B	B
Verharding							
Rijbanen	B	B	L/B	L/B	B	B	L/B
Parkeerstroken / overig	B	B	B	B	L/B	L/B	L/B
Fietspaden	B		B	L/B	B	L/B	B
Voetpaden	B	B	B	L/B	B	L/B	B
Kunstwerken							
Kademuren	B		L/B	B			B

Afbeelding 25 huidige kwaliteit op basis van IBOR-kwaliteitsniveau

Bomen

Voor de bomen is ingezet op een kwaliteitsniveau Basis om daarmee de veiligheidsrisico's te beheersen. De bomen hebben redelijk veel wortel- en stamopschot en de (jonge) bomen blijken kwetsbaar te zijn in stedelijk gebied. Ook in 2021 blijft het onderhoud gericht op het wegwerken van achterstanden en het borgen van de veiligheid. Daarbij dient incidenteel rekening gehouden te worden met ziekten en plagen, zoals de eikenprocessierups en essentaksterfte. De beperkte (bio)diversiteit en klimaatverandering vormen knelpunten in het bomenareaal. De gemeente streeft daarom naar uitbreiding van het huidig aantal bomen en meer variatie bij de aanplant in hoogte, vorm, soort en kleur.

Verharding

Door teruglopende financiële middelen en het veranderende klimaat zijn een flink aantal verhardingsfuncties afgenomen naar een kwaliteitsniveau Laag. Dit leidt tot een toename van de dwarsonvlakheid en oneffenheden.

De aanhoudende droogte van de afgelopen zomers heeft ervoor gezorgd dat de wegen soms flink zijn beschadigd. De gemeente neemt maatregelen om de weggebruiker te beschermen en om scheuren te dichten. Maar hierbij moet financiële ruimte worden gezocht in een begroting die nu al krap is.

Om de komende jaren onderhouds- en herstelmaatregelen aan wegen en paden te treffen is een structurele ophoging van het jaarlijkse wegbudget nodig.

Afbeelding 26 schadebeelden wegverharding

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

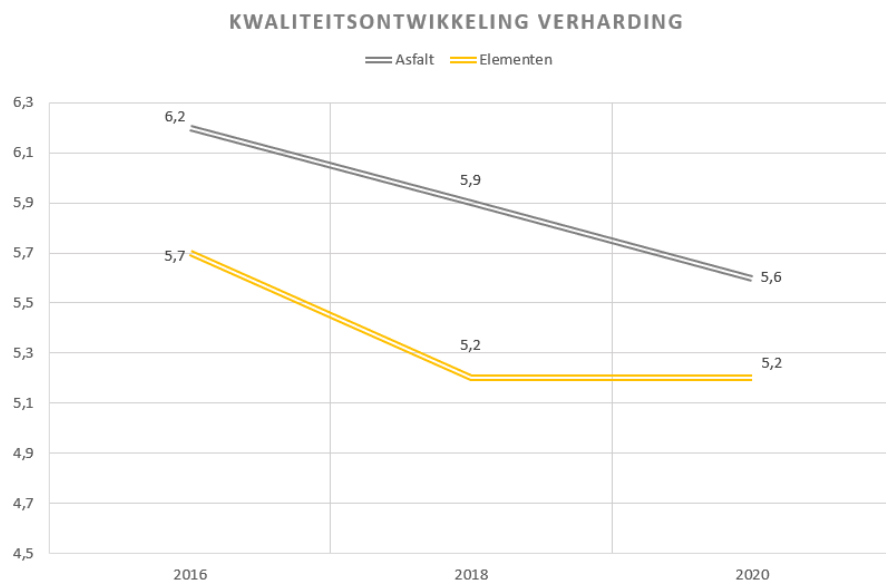
Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

De droogte heeft tot verdere achteruitgang in kwaliteit geleid. De kwaliteitslijn is de door de jaren heen aan het dalen en ligt tegen de ondergrens van een basisniveau. De kwaliteit van het asfalt is ten opzichte van 2016 gedaald van een 6,2 naar een 5,6. Met gemiddeld een 5,2 voldoen de elementen niet aan een basisniveau.

De rapportcijfers zullen naar verwachting, zonder frequent onderhoud, in de tijd verder achteruitgaan. De kwaliteitsontwikkeling en de negatieve trend tonen aan dat met het beschikbare geld niet langer kan worden voldaan aan de afgesproken beeldkwaliteit. De kwaliteit zal zonder verhoging van het budget verder achteruitgaan en de kans op ongelukken, klachten en claims nemen toe. Verder zijn er extra dure investeringen nodig als er in de toekomst voor wordt gekozen om de kwaliteit naar een hoger-niveau te tillen.

Afbeelding 27 kwaliteitsontwikkeling verharding 2016-2020

Kademuren

De kademuren in de buitengebieden kennen (deels) aantasting door houtrot op de waterlijn. De verouderde damwanden vertonen kieren of gaan scheef staan. Een aantal damwanden naderen het einde van hun levensduur en moeten worden vervangen. De omvang is beperkt en zal volgend jaar met de (vijfjaren) inspectie opnieuw worden bekeken. Hieruit kan worden afgeleid wat nodig is om de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid te blijven garanderen.

4.2 Beschikbaar budget en vergelijk

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de beschikbare budgetten voor het onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Deze worden vergeleken met geraamde onderhoudskosten op basis van landelijke normen.

Vanuit de beleidsvisie instandhouding kwaliteit is er een doorrekening gemaakt om aan te geven welke budgetten er nodig zijn om de gewenste kwaliteit te bereiken. Hiervoor is gebruik gemaakt van de maatregelpakketten die het ingenieurs- en adviesbureau Antea Group inzet. Deze maatregelpakketten zijn ontwikkeld op basis van ervaringen van gemeenten, werkvoorzieningsschappen en aannemers. De prijzen zijn vastgelegd in een kenniscentrum en gaan mee met recente ontwikkelingen.

Bij het uitvoeren van de doorrekening is gebruik gemaakt van kengetallen. De vergelijking geeft de mate van balans aan op basis van de huidige situatie. In de toegepaste normensystematiek is uitgegaan van een reële methode die aansluit bij de situatie in de praktijk. De kwaliteitsniveaus zoals in hoofdstuk 3.2 beschreven zijn hiervoor het uitgangspunt.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Voor het bepalen van de beschikbare financiële middelen is uitgegaan van het grootboek beheer en onderhoud voor 2021.

Kapitaalgoed	Opsterland	Antea Group
Groen*	€ 1.952.000	€ 1.993.000
Begraafplaatsen	€ 48.000	€ 82.000
Verharding	€ 1.886.000	€ 1.951.000
Openbare verlichting	€ 203.000	€ 177.000
Kunstwerken	€ 600.000	€ 558.000
Netheid	€ 227.000	€ 253.000
Totaal	€ 4.916.000	€ 5.014.000

Afbeelding 28 vergelijk begroting onderhoud 2021

* inclusief verzorging van de openbare ruimte (zwerfvuil en onkruidbestrijding).

In de bovenstaande tabel is te zien dat voor de kapitaalgoederen € 4.916.000 op de begroting staat. Niet dit hele bedrag is inzetbaar voor het uitvoeren van onderhoud. Een deel is overhead en daarmee in het kader van onderhoud niet beïnvloedbaar. De geraamde onderhoudskosten komen uit op een bedrag van € 5.014.000 per jaar. Alle bedragen zijn exclusief de kosten voor vervanging.

Op basis van de doorrekening is er per jaar ruim € 5.000.000 nodig om alle kapitaalgoederen te onderhouden. De budgetten van de gemeente zijn krap, maar voldoende om de gewenste kwaliteit te realiseren. Wel verwacht de gemeente vanaf 2022 € 12.000 te moeten bezuinigen op openbare verlichting. Tegelijkertijd worden de extra gelden van € 70.000 op het groenonderhoud en € 248.000 op het verhardingsonderhoud stopgezet.

Met het stopzetten van de extra gelden komt het verhardingsbudget na 2021 uit op een bedrag van € 1.638.000. Om het aantal schadebeelden terug te dringen zijn vanaf 2022 structurele investeringen en middelen noodzakelijk. Hoewel de schade niet direct zichtbaar was, bezwijken nu steeds meer wegen. Wegbeheer staat dan ook voor een grote uitdaging om de wegen veilig te houden en weer veilig te krijgen.

Afbeelding 29 effecten van recente droogteschade (januari 2021)

Handhaven van het budget betekent dat de kwaliteitsambitie (Basis) moet worden bijgesteld naar een kwaliteitsniveau Laag. De opgelopen achterstanden van het onderhoud nemen daarbij gradueel toe. De maatregelen en investeringen voor herstel worden kostbaarder en kapitaalvernietiging dreigt. Naar verwachting zullen de percentages matig tot slecht wegdek in de komende vier jaar gezamenlijk met 10% toenemen indien het budget niet wordt verhoogd. Dit scenario is goedkoper op de korte termijn, maar door kapitaalvernietiging zullen de wegen in praktijk eerder aan vervanging toe zijn. Dat betekent dat op de middellange en lange termijn de kosten buitenproportioneel toenemen.

Voor een verantwoord wegenonderhoud is een structurele ophoging van het budget daarom noodzakelijk. Het benodigd jaarbudget voor wegen bedraagt volgens de doorrekening € 1.951.000. Als basis beschikken we vanaf 2022 over een jaarlijks wegbudget van € 1.638.000. Om het areaal op een basisniveau te kunnen onderhouden is jaarlijks € 313.000 meer nodig. Voorgesteld wordt om bovenop het reguliere budget, jaarlijks een structureel bedrag van € 313.000, op te nemen voor onderhoud en (nood)reparaties. Met dit budget kan de kwaliteit van het wegennetwerk aanzienlijk worden verbeterd.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Meer droogte zal als gevolg van klimaatverandering structureel zijn. Bij de aanleg van nieuwe wegen en paden wordt ingespeeld op de nieuwe klimaatsituatie en de lagere waterstand. Het aanpakken van de schade is één, maar daarnaast zal er ook beleidsmatig op een andere manier naar het beheer worden gekeken.

Kapitaalgoed	Structurele verhoging	Budget in 2022-2025
Verharding	€ 313.000	€ 1.951.000

Afbeelding 30 jaarlijks benodigde middelen voor verharding

Ook voor het groenonderhoud wordt het tijdelijke extra budget stopgezet. Het aantal door essentaksterfte aangetaste bomen stabiliseert en is op dit moment beheersbaar. De openbare verlichting is op veel plekken verduurzaamd en kan kostenefficiënt worden onderhouden. Zo bespaart de gemeente energie door de verouderde verlichting te vervangen door energiezuinige led-exemplaren. Voor beide kapitaalgoederen is het budget toereikend voor de komende jaren. De overige budgetten ten aanzien van de kapitaalgoederen blijven gelijk.

Kapitaalgoed	Budget in 2021	Budget in 2022-2025
Groen	€ 1.952.000	€ 1.882.000
Openbare verlichting	€ 203.000	€ 191.000

Afbeelding 31 verminderde financiële ruimte groen en openbare verlichting

4.3 Verankeren thema's

In het coalitieakkoord zijn ambities en waarden benoemd die de gemeente belangrijk vindt. Het bereiken van deze doelen is deels de verantwoordelijkheid van het team Fysiek Beheer en moet een plek krijgen in het beleid en de beheerstrategie. In dit hoofdstuk is per thema weergegeven hoe Opsterland hieraan wil bijdragen.

Algemeen

Het bewerkstelligen van de beoogde onderhoudskwaliteit kan in de huidige tijdsgeschiedenis niet meer alleen door de gemeente worden uitgevoerd. Het is daarom gewenst om samen met bewoners het kwaliteitsniveau te bepalen en indien mogelijk eigenaarschap toe te kennen. De rol van de gemeente wordt hierin faciliterend en richt zich op transparant en snelle communicatie.

Bij het onderhoud van de kapitaalgoederen, de materiaalkeuze en bij de selectie van aannemers krijgen de thema's leefbaarheid, biodiversiteit, duurzaamheid, participatie en veiligheid meer prioriteit. Invoering vindt plaats wanneer er voldoende draagvlak is en de beschikbare financiële middelen het toelaten. Ontwikkelingen in de markt worden nauw gezet gevolgd om mee te groeien met innovaties die de kwaliteit van de kapitaalgoederen verbeteren of in stand houden. Dit is belangrijk om prettig en veilig te kunnen leven in de gemeente.

Leefbaarheid en participatie

- Stakeholders (inwoners, ondernemers, bewonersgroepen, verenigingen en stichtingen) worden betrokken bij het beheer en onderhoud en waar mogelijk gestimuleerd hun directe omgeving zelf te onderhouden.
- Er is een korte lijn tussen de gemeente en stakeholders, waarbij er geen drempel is voor het aanreiken van ideeën en initiatieven. Zo ontstaat er gedeeld eigenaarschap en trekken gemeente en burger samen op.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

- Stakeholders mogen zelf meedenken en kunnen taken overnemen als men denkt dat dit beter, goedkoper of anders kan (Right to Challenge).
- Er is een goede voorlichting en duidelijke communicatie over de eigen werkzaamheden, groenadoptie en het belang van biodiversiteit, duurzaamheid, klimaat en veiligheid.
- Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden uitgedaagd om mee te doen in de uitvoering. Een deel van het openbaar groen wordt onderhouden door medewerkers van Caparis.

Biodiversiteit

- Opsterland streeft naar een zo natuurlijk mogelijke inrichting en manier van onderhoud, rekening houdend met de hoofdfunctie van het gebied. Het onderhoud is chemievrij en leidt tot een toename van de biodiversiteit.
- De ambitie is om het bomenareaal uit te breiden en daarmee in te spelen op klimaatadaptatie. Het doel van de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten), die haar leden aanbeveelt om te streven naar 1% meer bomen per jaar, wordt gezien als een mooi richtpunt.
- Er is diversiteit in de aanplant van bomen en beplantingen. Het openbaar groen ziet er verzorgd uit, is onderhoudsarm en soorten staan op de juiste plaats. Vanuit beheer wordt expertise ingebracht om het sortiment op de juiste plek onder de juiste plantcondities in te passen.
- Er is variatie in groenstructuren en voldoende afwisseling tussen houtsingels, bosjes, (inheemse) beplantingen en waterpartijen. Dit draagt bij aan de mogelijkheid voor plant- en diersoorten om zich te vestigen, nestelen, verplaatsen en eten te vinden.
- Natuurvriendelijk beheer bij bermen, bosplantsoen, bossen en waterlopen wordt verder uitgebreid. De eenheden zijn redelijk en bewerkbaar.
- Ecologische elementen zoals insectenhôtels, vleermuiskasten of vogelhuisjes worden geplaatst op plekken waar deze bijdragen aan het versterken van de biodiversiteit en het plaagsoorten onderdrukt (o.a. de eikenprocessierups). Het maaien in de omgeving van ecologische elementen wordt minder vaak en alleen op specifieke momenten uitgevoerd.

Duurzaamheid

- De kapitaalgoederen worden zodanig onderhouden dat dit leidt tot een langere levensduur. Dit betekent verantwoord omgaan met het milieu, maatschappelijk verantwoord aanbesteden, hergebruiken en kiezen voor materialen die langer meegaan.
- Er is sprake van een duurzame instandhouding, functionaliteit en wijze waarop vervangingen plaatsvinden.
- Er is aandacht voor het toepassen van duurzame mobiliteit. Dit past goed bij de fietsgemeente die Opsterland is en wil zijn.
- Er zijn fossielvrije manieren van werken: bijvoorbeeld elektrisch onderhoud.

Veilig en toegankelijk

- De kapitaalgoederen worden tijdig onderhouden. Bij beheer en onderhoud staat de veiligheid van de openbare ruimte voorop.
- De verkeersveiligheid en toegankelijkheid worden verbeterd. Er is voldoende zicht voor verkeersdeelnemers en objecten in de openbare ruimte leveren geen belemmeringen of gevaar op voor de (weg) gebruiker.
- Om de veiligheid en toegankelijkheid te waarborgen worden er naast het dagelijks onderhoud en herstel- en renovatiewerkzaamheden regelmatig inspecties uitgevoerd.
- De (groene) kapitaalgoederen zijn weerbaar tegen ziekten en plaagsoorten en verleiden de natuurlijke vijanden om in het gebied te blijven. De keuze voor beheer, gebruik en inrichting moeten hieraan bijdragen en de problemen zoveel mogelijk oplossen.

4.4 Plus op beeldkwaliteit

De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties verder bouwen aan Opsterland en staat daarbij open voor nieuwe vormen van samenwerking met de gemeenschap. Daarom heeft het Right to Challenge geïntroduceerd. Het Right to Challenge is er voor iedereen die kansen ziet voor verbetering en zich daarvoor wil inzetten. Het uitgangspunt van een challenge blijft de maatschappelijk meerwaarde voor een bepaald gebied: wat levert het de buurt of wijk op?

Bij een challenge gaat het om het overnemen van bestaande lokale voorzieningen en taken die door de gemeente worden uitgevoerd. Een goed voorbeeld komt uit Tijnje, waar inwoners de verantwoordelijkheid hebben genomen voor de ontwikkeling en realisatie van de nieuwe MFA. Maar het kan ook gaan om kleinere initiatieven als het beheer van een deel van het openbaar groen.

In dit Beeldkwaliteitsplan ligt de nadruk op (kleine) initiatieven in het kader van onderhoud. De kapitaalgoederen in de openbare ruimte profiteren van deze inzet. Met een challenge kunnen initiatiefnemers waarde en kwaliteit aan diensten en hun leefomgeving toevoegen. Zo kunnen onderhoudswerkzaamheden creatiever, efficiënter en beter worden uitgevoerd met een hogere kwaliteit als eindresultaat: het realiseren van een 'plus' op het onderhoudsniveau.

De gemeente heeft de voorwaarden voor Right to Challenge vastgelegd in nieuw beleid, zodat helder is wat de gemeente en initiatiefnemer van elkaar kunnen verwachten. De voorwaarden staan hieronder op een rij. Deze gelden alleen voor nieuwe initiatieven.

- 1. Het uitgangspunt van de challenge is de maatschappelijke meerwaarde.**
De maatschappelijke meerwaarde wordt getoetst, bijvoorbeeld door te bekijken of de challenge bijdraagt aan de leefbaarheid of vitaliteit van het dorp of de wijk. Het Right to Challenge wordt opengesteld voor alle partijen.

De initiatiefnemers moeten wel een sterke binding met het dorp of de wijk hebben, bijvoorbeeld doordat zij in het dorp wonen.

- 2. Het initiatief wordt gedragen door de wijk of het dorp, de initiatiefnemers zorgen voor het draagvlak en kunnen dit ook aantonen.**
De initiatiefnemers zorgen voor draagvlak. Zij mogen dit vormvrij aantonen, zolang het maar duidelijk is dat er draagvlak is. Dit moet aantoonbaar gemaakt worden door een open en transparant proces. De initiatiefnemers blijven hier verantwoordelijk voor.
- 3. De regie en het eigenaarschap van de challenge liggen bij de indieners.**
Een challenge wordt bedacht en uitgevoerd door de initiatiefnemers. Zij beschikken over een rechtsvorm (bijvoorbeeld een stichting of vereniging). De gemeente heeft bij het opstellen van het plan een ondersteunende rol en zal de initiatiefnemers helpen waar nodig.
- 4. De challenge mag niet duurder zijn dan de huidige uitvoering door de gemeente.**
Voorwaarde van een challenge is dat deze niet duurder mag zijn dan de huidige uitvoering. Als dit wel het geval is, kan de challenge geweigerd worden.
- 5. Het initiatief moet passen binnen de wettelijke kaders en het kwaliteitsbeeld van de gemeente.**
Binnen de wettelijke kaders zijn er taken die de gemeente niet kan overdragen, omdat zij als enige bevoegd is. Voorbeelden zijn handhaving of de organisatie van verkiezingen. Daarnaast is de kwaliteit van uitvoering belangrijk. De initiatiefnemers laten zien dat de kwaliteit verbeterd of behouden blijft. Als er redenen zijn om aan te nemen dat de kwaliteit minder goed zal zijn dan in de huidige situatie, dan kan de challenge geweigerd worden.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

6. Er wordt een looptijd afgesproken.

Er wordt een looptijd afgesproken voor het overnemen van de taak. De reden hiervoor is om de continuïteit van de challenge te borgen.

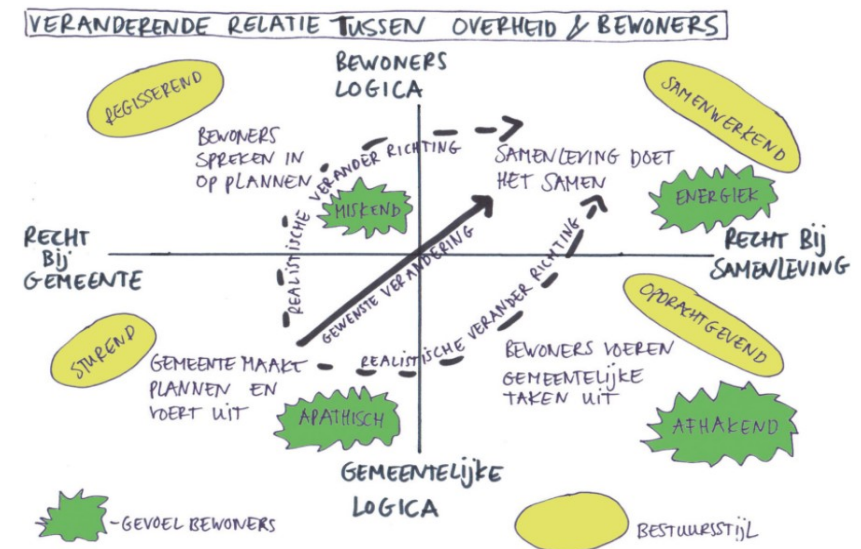
7. Er is elk halfjaar/jaarlijks contact met de gemeente over hoe het met de challenge gaat.

De regie en het eigenaarschap van de challenge liggen bij de initiatiefnemers. Het is echter wel een taak die daarvoor door de gemeente werd uitgevoerd. De gemeente zal dus een vinger aan de pols houden. Als blijkt dat de kwaliteit en/of continuïteit niet wordt geborgd, dan kan de gemeente ingrijpen en de taken eventueel weer overnemen.

Ideëën van inwoners voor een challenge kunnen via de website van de gemeente worden aangemeld. De gemeente neemt contact op met de indieners van het idee. Zij bekijken vervolgens samen of het idee voor het overnemen van een taak aan de spelregels van het Right to Challenge voldoet. Als dat zo is, dan kan het idee verder worden uitgewerkt in een plan van aanpak, waarin afspraken over het overnemen van de taak worden vastgelegd. Hierbij wordt ook gekeken naar bijvoorbeeld financiële en juridische gevolgen en aansprakelijkheidsrisico's.

De gemeente houdt toezicht op de uitvoering door periodiek te overleggen met betrokkenen en jaarrapportages op te stellen. Als de uitvoering goedkoper uitvalt dan mag de initiatiefnemer 50% van de besparingen houden om te besteden in kwaliteitsverbetering of bevordering van de leefbaarheid. Deze afspraak staat in het coalitieakkoord. Als aan alle voorwaarden is voldaan, neemt het college van B&W uiteindelijk het besluit om de gemeentelijke taak over te dragen.

Omdat het Right to Challenge voor de organisatie relatief nieuw is en nog niet volledig is ingeburgerd, zal er regelmatig terugkoppeling plaatsvinden aan de gemeenteraad. De gemeente gebruikt de website, social media en de pers om het Right to Challenge de komende tijd bekend te maken bij inwoners. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het onderwerp in bijvoorbeeld gesprekken met verenigingen voor Plaatselijk Belang en tijdens andere bijeenkomsten.

Afbeelding 32 de kern van de aanpak van het Right to Challenge

4.5 Doorkijk naar de toekomst

Na de bestuurlijke besluitvorming van de kwaliteitsambitie moet deze ook in praktijk gerealiseerd worden. Hiervoor worden er allerlei activiteiten uitgevoerd. Deze activiteiten worden uitgewerkt in beheerplannen en operationele jaarprogramma's. De hoofdlijnen die worden bepaald in de beheerplannen worden vertaald in uitvoeringsbestekken. Op deze manier ontstaat de gewenste koppeling tussen de gekozen beeldkwaliteit en de vertaling hiervan op elementniveau.

Op de uitvoering van de bestekken wordt toezicht gehouden. Om vast te stellen of de uitvoering van de ambitie op koers ligt dient periodiek gemeten te worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een digitale schouwcatalogus welke beeldmeetlatten bevat van de gehanteerde kwaliteitsnormen. Binnen dit kader zal de gemeente meerdere keren per jaar meten. Dit geeft een duidelijk beeld van de effecten van de inzet buiten en maakt het mogelijk om gericht te sturen op zwakke plekken. Ook voor het op niveau houden van de burgerparticipatie en biodiversiteit zijn terugkerende metingen wenselijk.

Het bevorderen van de thema's is één van de uitgangspunten rond beheer en onderhoud en/of aanpassingen in de openbare ruimte. De gemeente wil samen met inwoners, bedrijven, verenigingen en andere belangenbehartigers werken aan het verwezenlijken van maatschappelijke opgaven. Individuele acties helpen, maar ook een integrale aanpak is nodig. De uitdaging ligt in het vinden van een gezamenlijke aanpak waar een meerderheid zich aan wil verbinden. Beheer om de biodiversiteit te stimuleren zal geleidelijk in omvang groeien en ook meer van belang worden. In een hiervoor uit te werken bouwsteen in de Omgevingsvisie worden acties voor een duurzame toekomst geformuleerd.

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte worden ouder. Op dit moment is er geen structureel budget beschikbaar voor (toekomstige) vervangingen. Daarom wordt er in 2021 een vervangingsperspectief opgesteld. Dit geeft inzicht wanneer de kapitaalgoederen zijn afgeschreven en het onderhoud niet meer rendabel is. Op basis van het vervangingsperspectief zal worden gekeken hoe de financiering het beste kan worden georganiseerd. In de informatieve raadsbijeenkomst op 15 december 2020 is de gemeenteraad hierover ingelicht.

Met dit Beeldkwaliteitsplan liggen de gewenste onderhoudsniveaus per beheergroep voor de komende vier jaar vast. De bestuurlijke besluitvorming vindt plaats op 5 juli 2021. Voorafgaand hieraan hebben de gemeenteraad en andere belangstellenden kunnen reageren door een zienswijze in te dienen. Verder zullen er verschillende gesprekken met verenigingen en belangengroepen plaatsvinden. Om het verwachte dekkingsprobleem met betrekking tot verharding aan te pakken, zullen in het komende jaar voorstellen ontwikkeld worden.

Het advies is om dit plan jaarlijks te evalueren en waar nodig bij te stellen op basis van het actuele areaal. Concreet gaat het hierbij om het vastleggen van verschuivingen in de wet- en regelgeving, kwaliteitsniveaus, beheermethoden en financiën. De gemeenteraad zal jaarlijks worden geïnformeerd met de paragraaf kapitaalgoederen als onderdeel van de begroting.

5. Conclusies

5.1 Conclusies

Hieronder een overzicht van de hoofdlijnen van dit Beeldkwaliteitsplan:

Beleid en aanpak

- Het Beeldkwaliteitsplan 2021-2025 beschrijft de kwaliteitsniveaus voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen groen, verharding, openbare verlichting, kunstwerken en netheid. Deze kwaliteitsniveaus passen binnen de financiële kaders en (beheer) uitgangspunten vanuit het coalitieakkoord.
- Het beleid volgt de landelijke wet- en regelgeving en sluit aan bij de bestuurlijke en maatschappelijke doelen en wensen. Vanuit beheer ligt de focus op een schone, hele en veilige gemeente waar het prettig wonen en verblijven is. De thema's biodiversiteit, duurzaamheid en participatie worden breed gestimuleerd.
- De uitgangspunten vanuit de landschapsvisie Zuidoost Friesland en het bomenbeleidsplan worden gerespecteerd en waar dat kan meegenomen in de uitvoering. Voor wat betreft de ambities voor de biodiversiteit sluiten we aan bij de uit te werken bouwsteen in de Omgevingsvisie.
- De gekozen aanpak is geënt op kwaliteitsgestuurd en toekomstgericht beheer. De doelen en beheertaken die hieraan bijdragen zijn met elkaar in balans, realistisch en uitvoerbaar.

Technisch

- Het onderhoud wordt uitgevoerd aan de hand van beeldmeetlatten die verschillende kwaliteitsniveaus weergeven. De gemeente kiest ervoor om de kwaliteit te laten differentiëren per structurelement. Dit zijn gebieden die verschillen in functie, inrichting of gebruik. Opsterland is daarbij in zeven structurelementen verdeeld.
- De gemeente heeft ongeveer 680 hectare in beheer en onderhoud. Het grootste deel hiervan bestaat uit grassen en bermen, water en verhardingen. In de laatste jaren is er een toename van het areaal door uitbreidingen en is er een inhaalslag gemaakt om de datakwaliteit te verbeteren.
- Het beheerniveau binnen de gemeentegrenzen is Basis tot Laag. Het onderhoud op begraafplaatsen is intensiever. De sierbeplanting, hagen, grasvelden en het parkmeubilair worden op een hoog niveau onderhouden.

Financieel

- Het beschikbare budget voor het beheer en onderhoud bedraagt in 2021 € 4.916.000. Dit bedrag is bestemd voor het uitvoeren en uitbesteden van het dagelijks en klein onderhoud, inclusief: verzekeringen, personeel, elektra, jaarlijkse onderzoeken, vergunningen en externe inzet.
- De bezuinigingen uit het verleden en de aanhoudende droogte hebben een zichtbaar en merkbaar effect op de kwaliteit van verharding. De kwaliteit is in de afgelopen jaren gedaald naar een laag niveau. Zonder verhoging van het budget zal de kwaliteit verder achteruitgaan.
- Vanuit de beleidsvisie 'instandhouding kwaliteit' is er een doorrekening gemaakt om aan te geven welke budgetten er nodig zijn om de gewenste kwaliteit te bereiken. Op basis van het huidige areaal is er in totaal circa € 5.000.000 nodig om alle kapitaalgoederen te onderhouden. Vanaf 2022 is er voor het groen, verharding en openbare verlichting € 330.000 minder budget beschikbaar. Voor wegen wordt daarom structureel meer geld aangevraagd.

Participatie en besluitvorming

- De ambities en waarden vanuit het coalitieakkoord krijgen een plek in het beleid en de beheerstrategie. Voor de onderwerpen leefbaarheid en participatie, biodiversiteit, duurzaamheid en veiligheid en toegankelijkheid zijn aanbevelingen gedaan om dit zo goed mogelijk te verankeren.
- Alle inwoners hebben de mogelijkheid om met Right to Challenge een plus op het onderhoud te realiseren. Right to Challenge geeft inwoners het recht om de gemeente uit te dagen en taken over te nemen.
- De bestuurlijke besluitvorming vindt plaats op 5 juli 2021. In de voorliggende periode is dit plan ter inzage gelegd en hebben de raad en andere belangstellenden kunnen reageren door een zienswijze in te dienen.
- Na besluitvorming moet de kwaliteitsambitie in praktijk worden gerealiseerd. Om grip te houden op de uitvoering wordt er toezicht gehouden op de bestekken en vinden er regelmatig metingen plaats. Voor de vervangingen wordt er een vervangingsperspectief opgesteld. Ook is het advies om dit plan jaarlijks te evalueren en waar nodig bij te stellen.

Bijlagen

Bijlage 1. Begrippenlijst

Beheer

Alle ondersteunende werkzaamheden om het onderhoud te kunnen uitvoeren, zoals het opstellen van beleidsplannen, gegevensbeheer, financiële planning etc.

Kapitaalgoederen

Door de gemeente aangekochte en/of tot stand gebrachte objecten die gedurende meerdere jaren nut geven. Voorbeelden hiervan zijn gebouwen, wegen, riolering, openbare verlichting en groen.

Beeldkwaliteit

Het onderhouden van de kapitaalgoederen op basis van de kwaliteit die is afgesproken.

Wettelijke zorgplicht

Het waarborgen van een minimaal niveau van de kapitaalgoederen die voldoen aan de eisen van (verkeers) veiligheid, volksgezondheid en bereikbaarheid.

Biodiversiteit

De algemene verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied.

Duurzaamheid

Alles wat te maken heeft met maatschappelijk verantwoord werken, milieu en denken aan de toekomst. Bijvoorbeeld energieverbruik, klimaatadaptatie en het toepassen van verantwoorde materialen.

Right to Challenge

Een vorm van burgerparticipatie waarbij inwoners de gemeente verzoeken om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

Snippergroen

Kleine percelen openbare grond met weinig betekenis voor de openbare ruimte.

Kapitaalvernietiging

Het waardeloos laten worden van gedane investeringen als gevolg van slecht beheer of verkeerd onderhoud.

Beeldmeetlatten

Landelijke standaarden voor de vijf beeldkwaliteitsniveaus in de openbare ruimte, uitgewerkt in foto's, beschrijvingen en prestatie-eisen.

Structuurelementen

Gebiedstypen met een duidelijke herkenbare functie. In Opsterland is er onderscheid gemaakt tussen centrum, woongebieden, hoofdwegen, bedrijventerreinen, groengebieden, buitengebieden en begraafplaatsen.

Basiskaart Grootchalige Topografie (BGT)

Een digitale kaart van Nederland waarop gebouwen, wegen, waterlopen, terreinen en spoorlijnen eenduidig zijn vastgelegd.

Dagelijks onderhoud

Betreft werkzaamheden die gericht zijn op het behouden van de bestaande situatie en regelmatig plaatsvinden. Bijvoorbeeld schoffelen, maaien en vegen.

Klein onderhoud

Lichte herstelwerkzaamheden aan schade in de openbare ruimte, zoals het herstellen van een losliggende stoeptegels of het repareren van kapotte straatverlichting.

Kapitaallasten

De rente en afschrijvingskosten van investeringen in gebouwen en grond.

Vervanging

Het vernieuwen van een kapitaalgoed die het einde van de levensduur heeft bereikt. Voorbeelden zijn een weg herstraten met nieuwe klinkers, een zitbank vervangen of een plantsoen opnieuw aanplanten.

Overhead

Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in de primaire processen, zoals directie, financiën, personeel en organisatie, ICT en huisvesting.

Groenadoptie

Het vrijwillig onderhouden van het openbaar groen door bewoners.

Uitvoeringsbestek

Een omschrijving van het uit te voeren werk, inclusief de van toepassing zijnde administratieve, juridische en technische bepalingen, materialen en uitvoeringsvoorwaarden.

Bijlage 2. Schriftelijke zienswijzen

Het ontwerp Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025 heeft met ingang van 8 februari 2021 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Tot en met 22 maart 2021 kon een ieder zijn of haar zienswijze op het ontwerp indienen. In totaal zijn er negen schriftelijke zienswijzen ingediend, waarvan acht van de Plaatselijke Belangen en één van de natuurverenigingen Geafflecht en Bakkefean. Ook is het plan digitaal met beide natuurverenigingen besproken.

In deze bijlage zijn alle zienswijzen verwerkt. Er is per zienswijze aangegeven of deze ontvankelijk is, wat de zienswijze inhoudt en of naar aanleiding van de beantwoording het Beeldkwaliteitsplan is aangepast.

Plaatselijk Belang Nij Beets:

09-03-2021

- Bekrachtigt dat het Beeldkwaliteitsplan een onderhoudsplan is voor de komende jaren.
- Vindt het belangrijk dat de gemeente het onderhoud (op minimaal een basisniveau) zelf uitvoert in plaats van Right to Challenge in te zetten.
- Wil inzicht en betere voorlichting over de keuzes die gemaakt worden om de biodiversiteit te versterken.

Ons antwoord:

- De gemeente zorgt ervoor dat de openbare ruimte schoon, heel en veilig is. Daarbij is op veel plekken kwaliteitsniveau Basis het uitgangspunt. Het Right to Challenge geldt als hulpmiddel om een plus op het onderhoud te bereiken en om andere doelen te realiseren. Het Right to Challenge wordt dan ook alleen gehonoreerd als het idee realistisch is en een directe meerwaarde met zich meebrengt.
- De suggestie over verdere informatie en voorlichting over biodiversiteit draagt bij aan een betere dienstverlening. De gemeente gaat zich beraden op het ontwikkelen van een stappenplan om in het vervolg inwoners zoveel mogelijk duidelijkheid te geven.

Plaatselijk Belang Ureterp:

14-03-2021

- Steunt het biodiversiteitsbeleid zolang er maar onderhoud gepleegd wordt om problemen met ongewenste soorten te voorkomen (zoals Japanse duizendknoop).
- Binnen de bebouwde kom streven naar kwaliteitsniveau Basis.
- Zorgdragen voor bespeelbare grasvelden voor kinderen en goed begaanbare wandelgebieden.
- Voldoende snoeien van bomen en heesters om schade te voorkomen.
- Bermen in het buitengebied minder vaak onderhouden. Hierdoor zal de snelheid van het verkeer ook afnemen. De wegen lijken immers smaller.
- Duidelijke afspraken maken in het kader van Right to Challenge om dit tot een succes te maken. De nieuwe bewoners van het Luwthuis in Ureterp zijn op zoek naar dagactiviteiten.

Ons antwoord:

- Wanneer de verspreiding van ongewenste soorten risico's met zich meebrengt, dan worden maatregelen getroffen. Veel ongewenste soorten vallen onder de Wet Natuurbescherming waarvoor de Provincie Fryslân het uitvoerend orgaan is. Namens de Provincie stellen de Iepenwacht en het Wetterskip via de Vereniging van Friese Gemeenten binnenkort een plan van aanpak op. De gemeente Opsterland is ambtelijk betrokken bij de ontwikkeling van het plan van aanpak om ongewenste soorten te bestrijden.
- De gemeente wil dat het onderhoud hoofdzakelijk op kwaliteitsniveau Basis wordt uitgevoerd. Omwille van bewonerswensen, maatschappelijke thema's en financiële middelen zijn keuzes gemaakt, wat de basis vormt voor het beheer en onderhoud. Indien gewenst is differentiatie in onderhoudsniveaus mogelijk op locaties of onderdelen van de openbare ruimte. Dit geldt ook voor het maaien van grasvelden en snoeien van overhangend groen.
- Als blijkt dat de bermen te hoog of te laag zijn of een gevaarlijke situatie kunnen opleveren wordt daar actie op ondernomen. Veiligheid staat daarbij altijd voorop. Qua maaibeheer kunnen de meeste bermen het met minder onderhoud toe, veel bermen worden daarom al 1x per jaar gemaaid.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

- Het verzoek is gehonoreerd door in het Beeldkwaliteitsplan op bladzijde 30 en 31 afspraken over het Right to Challenge op te nemen. De mogelijkheid om vanuit dagbesteding zelf een initiatief te starten of eenvoudige onderhoudswerkzaamheden in de omgeving van het Luwtehuis over te nemen zal door het Sociaal Domein worden bekeken.

Plaatselijk Belang Wijnjewoude

15-03-2021

- Laat weten geen verdere vragen of opmerkingen te hebben. Zij kunnen zich vinden in de zienswijzen van anderen.

Plaatselijk Belang Bakkeveen:

15-03-2021

- Vertrouwt erop dat de gemeente zorgdraagt voor het onderhoud in het dorp.
- Vraagt om het beheer van de draaibrug Spoelstra's Draai over te nemen.

Ons antwoord:

- In een eerder bericht is aangegeven het beheer niet over te nemen, omdat areaaluitbreiding op dit moment niet gewenst is. De historische vereniging Bakkeveen is geadviseerd om de brug in een stichtingsvorm onder te brengen, om zo geld te kunnen genereren voor het beheer en onderhoud van de brug.

Plaatselijk Belang Tijnje

18-03-2021

- Aan de hand van welke criteria wordt bepaald of en waar versterking van biodiversiteit mogelijk is? Het is interessant om te weten hoe dit wordt uitgevoerd en wat de resultaten zijn.
- Houd rekening met klimaatverandering door de versteende omgeving van groen te voorzien. Hier ligt een opgave voor de centra en bedrijventerreinen.
- Er is een grote omslag nodig om bomen te behouden en waar mogelijk te versterken. Tussen beleid en uitvoering zit een gat. De gemeente kapt te snel en snoeit te rigoureu, zoals te zien is tussen Gorredijk en de Tijnje en bij Omrin.
- Natuurvriendelijk beheer is al jaren van groot belang. Er mist een beschrijving en concrete invulling wat er wordt gedaan om de biodiversiteit te bevorderen.
- Gras en bermen staan in de kwaliteitsmeting vermeld als Hoog (bladzijde 21). Ook hierbij is de vraag aan welke criteria wordt getoetst? Een kwaliteitsniveau Zeer Laag is wenselijk om de biodiversiteit te versterken.

- Door vast te houden aan klepelen wordt de grond rijker en groeit het gras harder. Er is meer onderhoud en geld nodig om het werk uit te voeren. Hoe past dit binnen het afnemende budget en de wens om de biodiversiteit te verhogen?
- Omarm per dorp één of twee initiatieven om met Right to Challenge meer ervaring op te doen.

Ons antwoord:

- De gemeente verkent in samenwerking met de natuurverenigingen welke plekken in aanmerking komen voor meer biodiversiteit. Er wordt gekeken naar criteria als de grondslag, de afstand tot naastgelegen gronden en de omvang van het perceel. Gezamenlijk worden de effecten op de biodiversiteit gevolgd voor meer inzicht en om te bepalen hoe het elders beter kan. Op beheerkaarten is te zien hoe de gemeente het beheer uitvoert (zoals op de bermenmaakaart).
- In de centra en op bedrijventerreinen is het aandeel groen het laagst. Waar mogelijk worden de kansen om extra ruimte voor groen te creëren benut om mee te bewegen met het klimaat.
- Bomen die niet gezond zijn en een veiligheidsrisico vormen voor de directe omgeving worden gekapt of gesnoeid. Herplant staat zoveel mogelijk in verhouding tot de gekapte boom. Soms krijgt jonge opslag de kans om uit te groeien tot een volwassen struik of boom. Dit is natuurlijke ontwikkeling en is toegepast op diverse plekken in de gemeente. Het bomenbeleid is erop gericht om alle bomen zo lang mogelijk veilig en gezond te houden.
- Het verzoek is gehonoreerd door in het Beeldkwaliteitsplan op bladzijde 20 te omschrijven op welke manieren de biodiversiteit wordt gestimuleerd.
- Voor het beoordelen van de kwaliteit wordt gewerkt volgens de meetinstructies die het CROW voorziet. Voor meer biodiversiteit stuurt Opsterland zoveel mogelijk op een laag onderhoudsniveau. De hoge kwaliteit op begraafplaatsen is de ambitie. In het buitengebied wordt de hoge kwaliteit veroorzaakt door het moment van schouwen nadat het onderhoud hier recent is uitgevoerd.
- Ruim twee derde van alle bermen worden niet meer geklefeld maar gemaaid en afgevoerd. Op steeds meer plekken wordt extensief bermbeheer toegepast. Het traditionele beheer wordt losgelaten waardoor de kosten lager uitvallen.
- Het idee achter het Right to Challenge is dat iedereen mee kan doen. De gemeente wil de omvang en creativiteit van initiatieven niet beperken.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Plaatselijk Belang Terwispel

19-03-2021

- Meer bekendheid voor burgerinitiatieven en voorbeelden daarvan.
- Voor bomen is altijd een kapvergunning nodig. Klopt dit beeld met de praktijk?
- Ruimte voor inspraak bij biodiversiteit. Betrek hierin niet alleen de natuurverenigingen, maar ook de inwoners van een bepaald gebied.
- Grote dorpen aanmoedigen om een Right to Challenge aan te gaan.
- De onderhoudstoestand van wegen verbeteren.

Ons antwoord:

- Het creëren van bekendheid over burgerinitiatieven is volop in ontwikkeling. Dit onderwerp komt als vast bespreekpunt in de ambtelijke overleggen terug. De acties worden zoveel mogelijk breed gedeeld in de gemeente.
- Beleid en praktijk komen overeen. Het Bomenbeleidsplan vormt het kader, waarin regels gesteld worden waarmee het beleid kan worden uitgevoerd.
- Het verzoek is gehonoreerd door op te nemen dat ook de inwoners en Plaatselijke Belangen welkom zijn om mee te praten over biodiversiteit, zie bladzijde 7.
- Het meedoen met Right to Challenge is geen verplichting. Initiatiefnemers kunnen hier zelf invulling aan geven en maken deze keuze bewust. De (grote) dorpen beslissen zelf of zij mee willen doen en op wat voor manier.
- Niet alle wegen zijn conform het gewenste kwaliteitsniveau onderhouden. Met de extra financiële middelen wordt in de komende jaren onderhoud uitgevoerd om de wegen weer naar een acceptabel niveau te brengen en houden.

Plaatselijk Belang Lippinghuizen

22-03-2021

- Verbeteren samenwerking tussen gemeente en vrijwilligers.
- Een voldoende onderhouden openbare ruimte, op welke kwaliteitsniveaus heeft dit betrekking?
- Goed onderhouden speelvelden voor de jeugd zijn belangrijk. In de rest van het openbaar groen mag meer biodiversiteit terugkomen. De wens is om het klepelen en maaizuigen van bermen te beperken.

- Wegwerken van de achterstanden in het onderhoud van bomen en onbeantwoorde reacties op eerder gestelde vragen over het Bomenbeleidsplan. Verzoek om meer informatie over het vervangingsplan kastanjabomen bij De Buorren en het kappen van bomen langs de Sweachsterwei te geven.
- Borgen veiligheid en verbreden van enkele (niet toeristische) fietspaden langs hoofdroutes.
- Duidelijk maken wat nodig is om de beoogde kwaliteit te behalen en welke ondersteuning daarbij gewenst is vanuit de dorpen. Er is enthousiasme bij de vrijwilligers.

Ons antwoord:

- Het bevorderen van samenwerking in het dorp en het stimuleren van initiatieven zijn taken van de dorpscoördinator. Die is onlangs begonnen. Hier kunnen de inwoners en vrijwilligers met hun vragen terecht.
- Het verzoek is gehonoreerd door op te nemen dat de openbare ruimte wordt onderhouden conform het afgesproken kwaliteitsniveau, zie bladzijde 6.
- De vastgestelde kwaliteitsniveaus vormen het (nieuwe) beleidskader voor de uitvoering. In overleg met de gemeente kan bekeken worden waar het onderhoud van speelvelden meer aandacht behoeft. De gemeente klepelt alleen de bermen die vanwege de aanwezige bomen en boomsingels geen potentie hebben om zich te ontwikkelen tot een bloemrijke berm.
- Er wordt hard gewerkt om de achterstanden weg te werken. De bomen die een (beperkt) risico vormen krijgen voorrang. Er is een uitnodiging verstuurd om een ambtelijke toelichting te geven over de situatie bij De Buorren en de Sweachsterwei. De gemeente wacht nog op een reactie.
- Met de extra financiële middelen wordt in de komende jaren onderhoud uitgevoerd aan de (niet toeristische) fietspaden langs hoofdwegen. Vragen over het verbreden van fietspaden vallen buiten de scope van de opdracht. Het Beeldkwaliteitsplan richt zich specifiek op het onderhoud.
- De beheer- en uitvoeringsplannen geven richtlijnen voor de uitvoering. Met de dorpsvisie is het mogelijk om ideeën te geven en mogelijkheden te laten zien. Op basis daarvan kan de gemeente bepalen wat wenselijk en haalbaar is.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Natuurverenigingen Geaflecht/Bakkeveen

22-03-2021

- Toevoegen bij welke kapitaalgoederen binnen het genoemde structurelement de biodiversiteit wordt gestimuleerd (Bio).
- Werken volgens de richtlijnen van Kleurkeur bij het groenonderhoud.
- Voldoen aan de vier speerpunten uit de landschapsvisie Zuidoost Friesland. Met in het bijzonder aandacht voor het beschermen en herstellen van karakteristieke landschapsstructuren. Door bomen te planten op plekken waar bomenrijen ontbreken of gaten zijn gevallen.
- Bomen aanplanten op (kale) pleinen, kruispunten en rotondes om verschillende problemen tegelijkertijd aan te pakken: de achteruitgang van biodiversiteit, klimaat en stikstof.
- Verzoek om de houtwallen in de bebouwde omgeving van Bakkeveen als groengebied te typeren en de structurelementenkaart zo nauwkeurig mogelijk weer te geven.
- Laat het beheer niet afhangen van het verondersteld ontbreken van draagvlak. Sta liever achter het beleid om zo draagvlak te creëren.
- Ga actief monitoren om de effecten van het beheer te meten en op grond hiervan verbeteringen door te voeren. Deze processtap mist en is belangrijk om de ecologische waarden en kosteneffectiviteit te bewaken.

Ons antwoord:

- Het verzoek is gehonoreerd door het stimuleren van de biodiversiteit (Bio) op te nemen in de huidige kwaliteitsambitie, zie bladzijde 21.
- Gemeente Opsterland onderzoekt in 2021 wat nodig is om aan de Wet Natuurbescherming te voldoen. Onderdeel hiervan is ook de vakbekwaamheid van het gemeentepersoneel. Pas als alle medewerkers beschikken over de Wet Natuurbescherming niveau 1, en een deel van het personeel de cursus Kleurkeur basis en/of gevorderde heeft gevolgd, kan er gewerkt worden volgens de richtlijnen die Kleurkeur voorschrijft.
- De herplantplicht stelt dat daar waar bomen verdwijnen deze waar mogelijk te vervangen. Het nieuw aanplanten van bomen om verloren gegane waarden te herstellen valt buiten de opdracht. Ditzelfde geldt voor het bijplanten van bomen op pleinen, kruispunten en rotondes.

Met het Bomenbeleidsplan onderstrepen wij het belang van bomen in onze samenleving en de belangrijke rol die de gemeente heeft om die bomen in de openbare ruimte te beschermen.

- Houtwallen zijn meegerekend als groentype (bomen, hagen, heesters) en worden niet als groengebied beoordeeld. De groengebieden worden gevormd door de parken en recreatieterreinen.
- Het verzoek om een gedetailleerde structurelementenkaart op te nemen is gehonoreerd. Per dorp is een uitsnede gemaakt, zie bladzijde 41.
- De gemeente organiseert het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, maar wil ook dat de inwoners bewust meedenken over hun leefomgeving. Draagvlak is immers medebepalend voor de effectiviteit van beheer.
- Onderdeel van de beheercyclus is dat de gemeente steekproefsgewijs de onderhoudskwaliteit van voorzieningen in de openbare ruimte vaststelt. De schouwronde worden in de komende jaren hervat of verder voortgezet.

Plaatselijk Belang Langezwaag

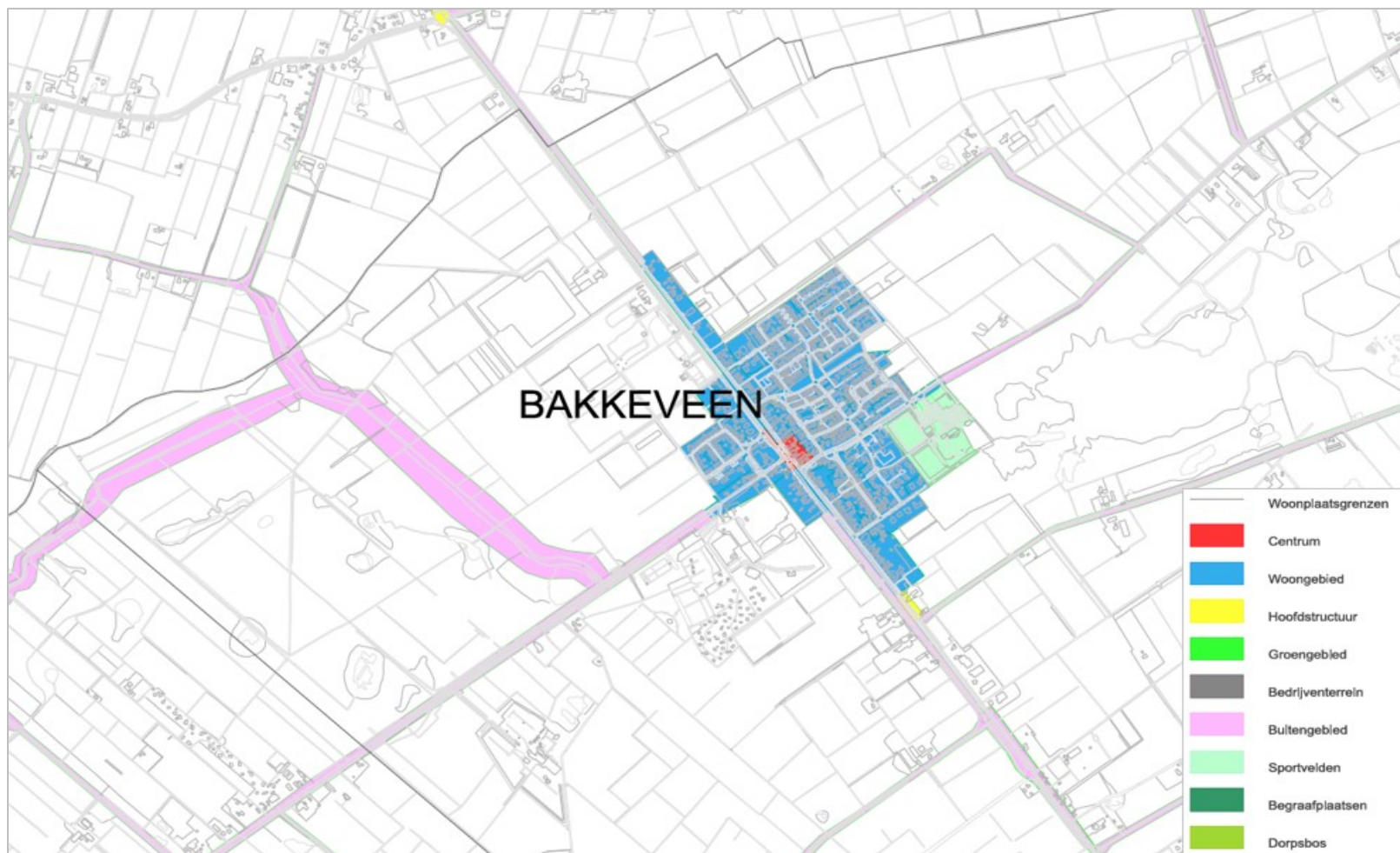
22-03-2021

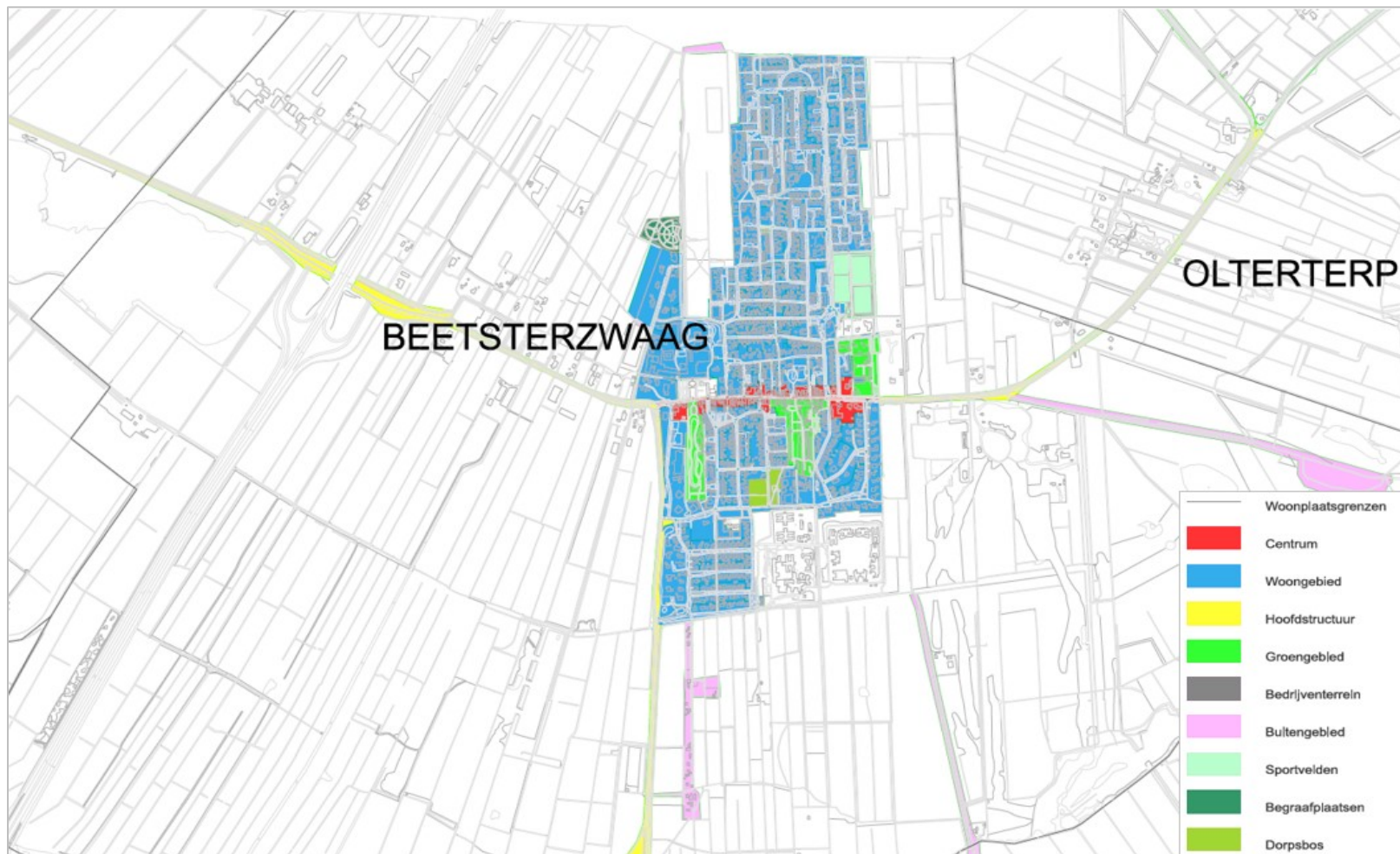
- Maakt zich zorgen over het onderhoud in het dorp door het tekort van ruim drie ton. De kans dat er meer inwoners bijkomen is groot, dan moet het dorp wel aantrekkelijk, schoon en verzorgd zijn en blijven.
- Het andere punt is de vraag naar meer informatie en inzicht over het aangaan van een Right to Challenge. Hoe heeft de gemeente dit voor ogen?

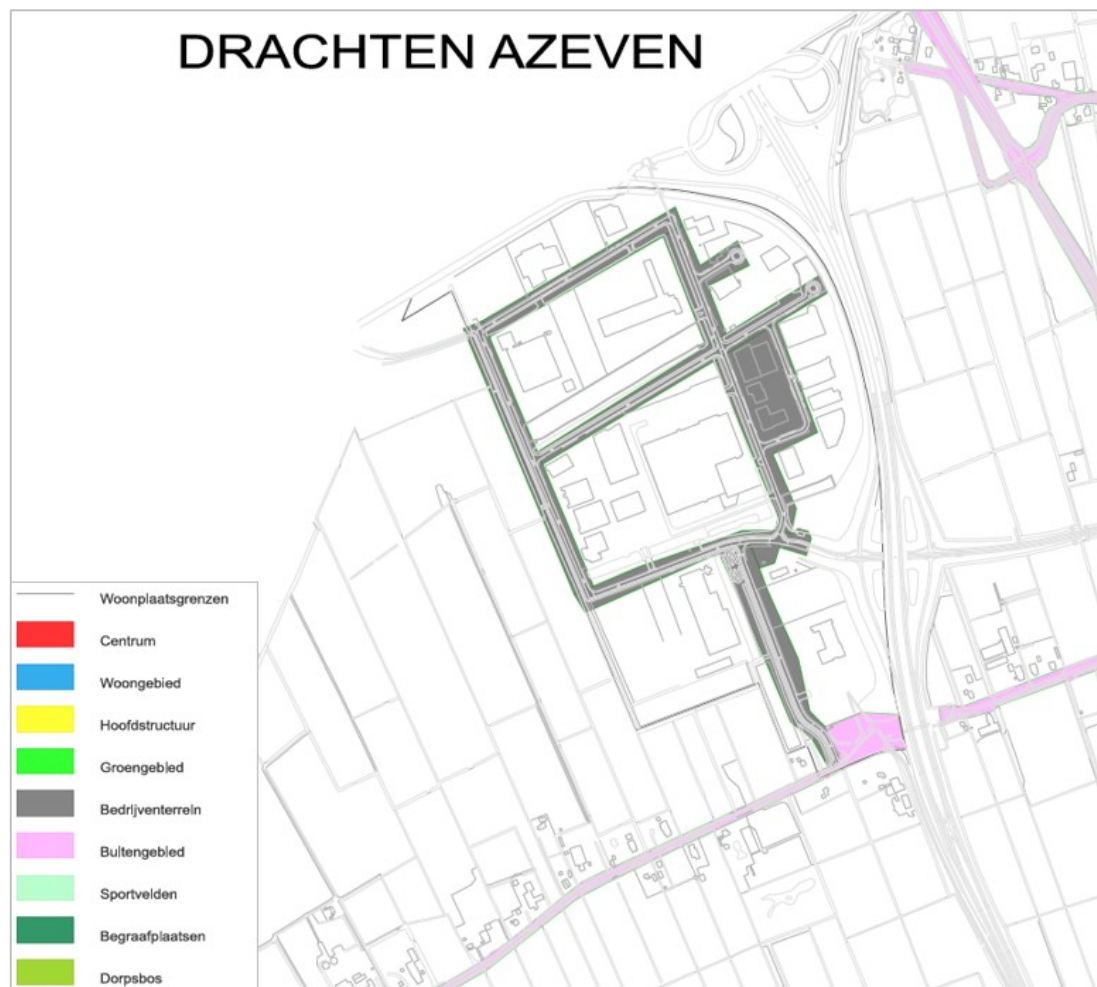
Ons antwoord:

- Bij de behandeling van het Beeldkwaliteitsplan op 5 juli 2021 wordt aan de gemeenteraad gevraagd extra budget beschikbaar te stellen om het wegenonderhoud uit te voeren. Dit is een bewuste keuze, zodat de openbare ruimte (wegen) blijft aansluiten bij de verwachtingen.
- Het verzoek is gehonoreerd door in het Beeldkwaliteitsplan op bladzijde 30 en 31 meer informatie over het Right to Challenge te geven. De regie en het eigenaarschap liggen bij de initiatiefnemers. Bij aanvang worden afspraken gemaakt over eventuele aansprakelijkheidsrisico's.

Bijlage 3. Strukturelementenkaarten per dorp

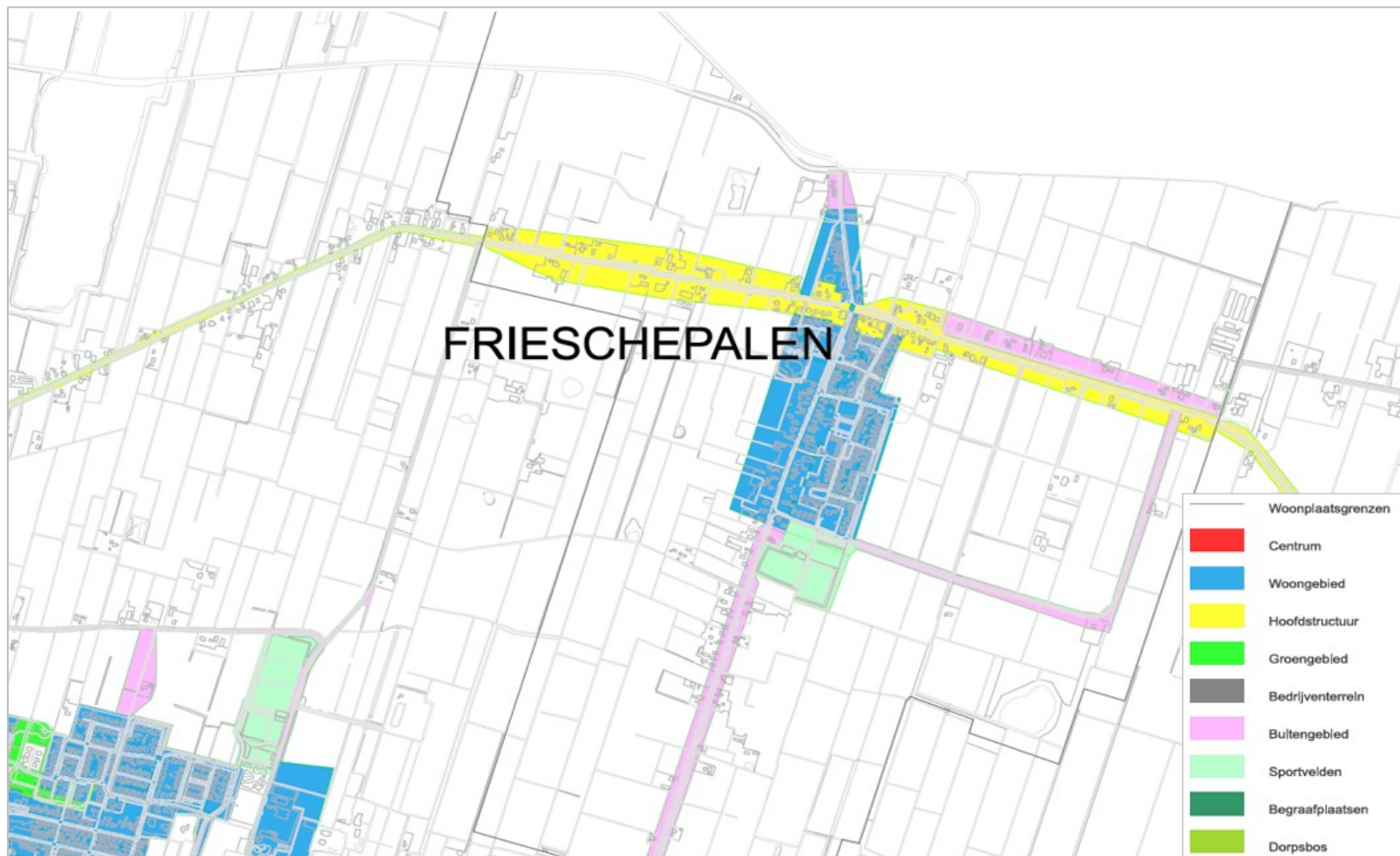

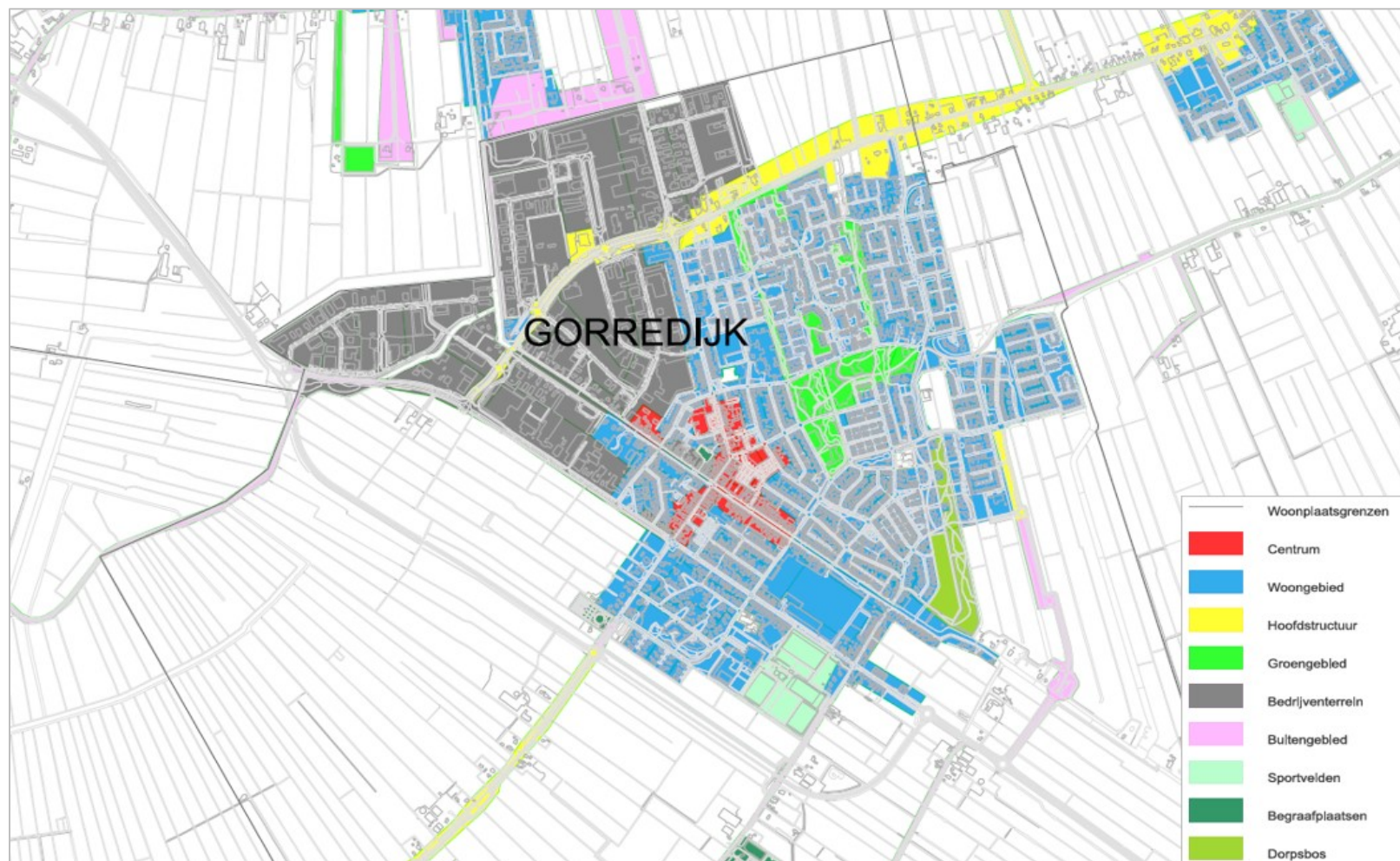
Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

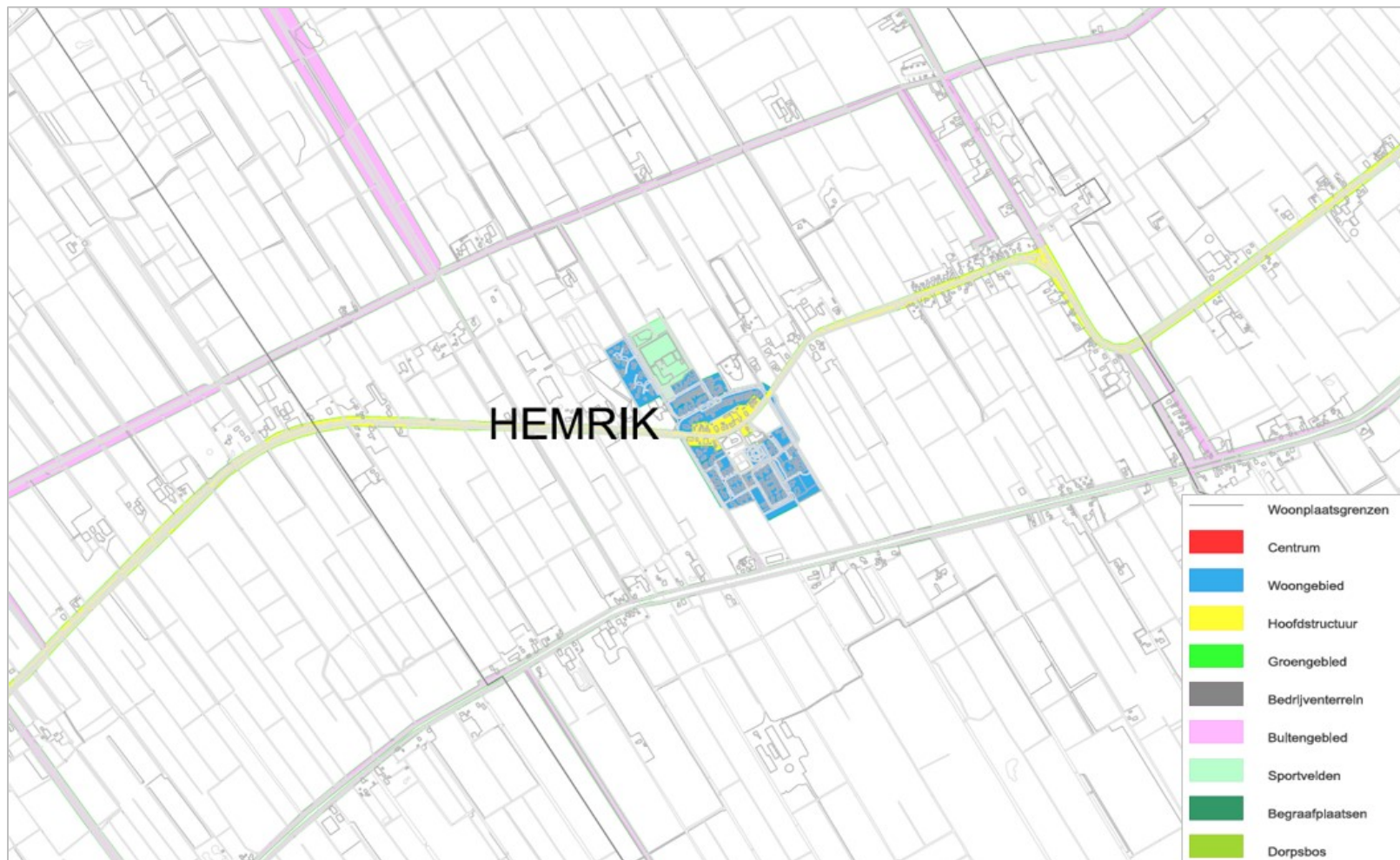

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

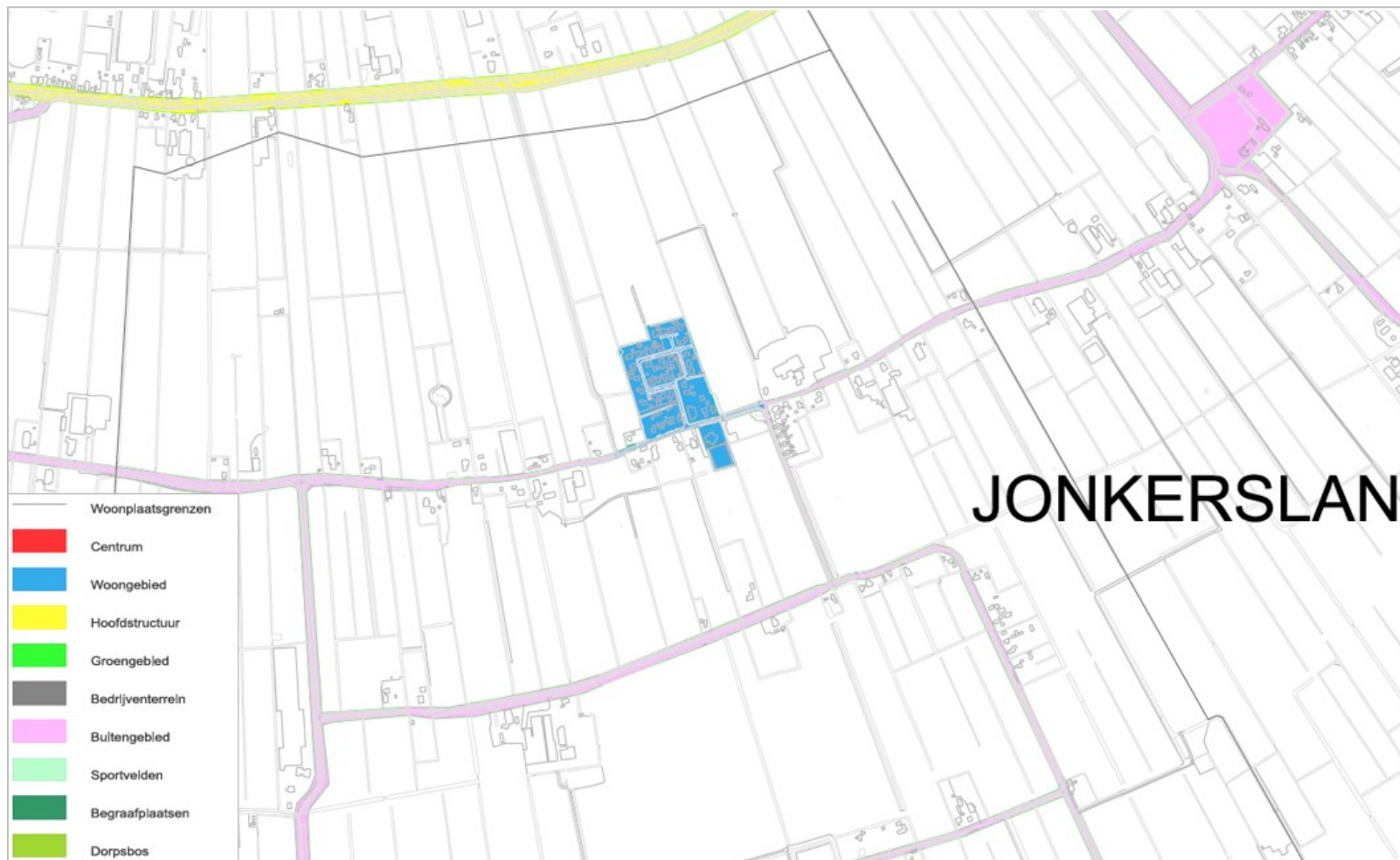

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

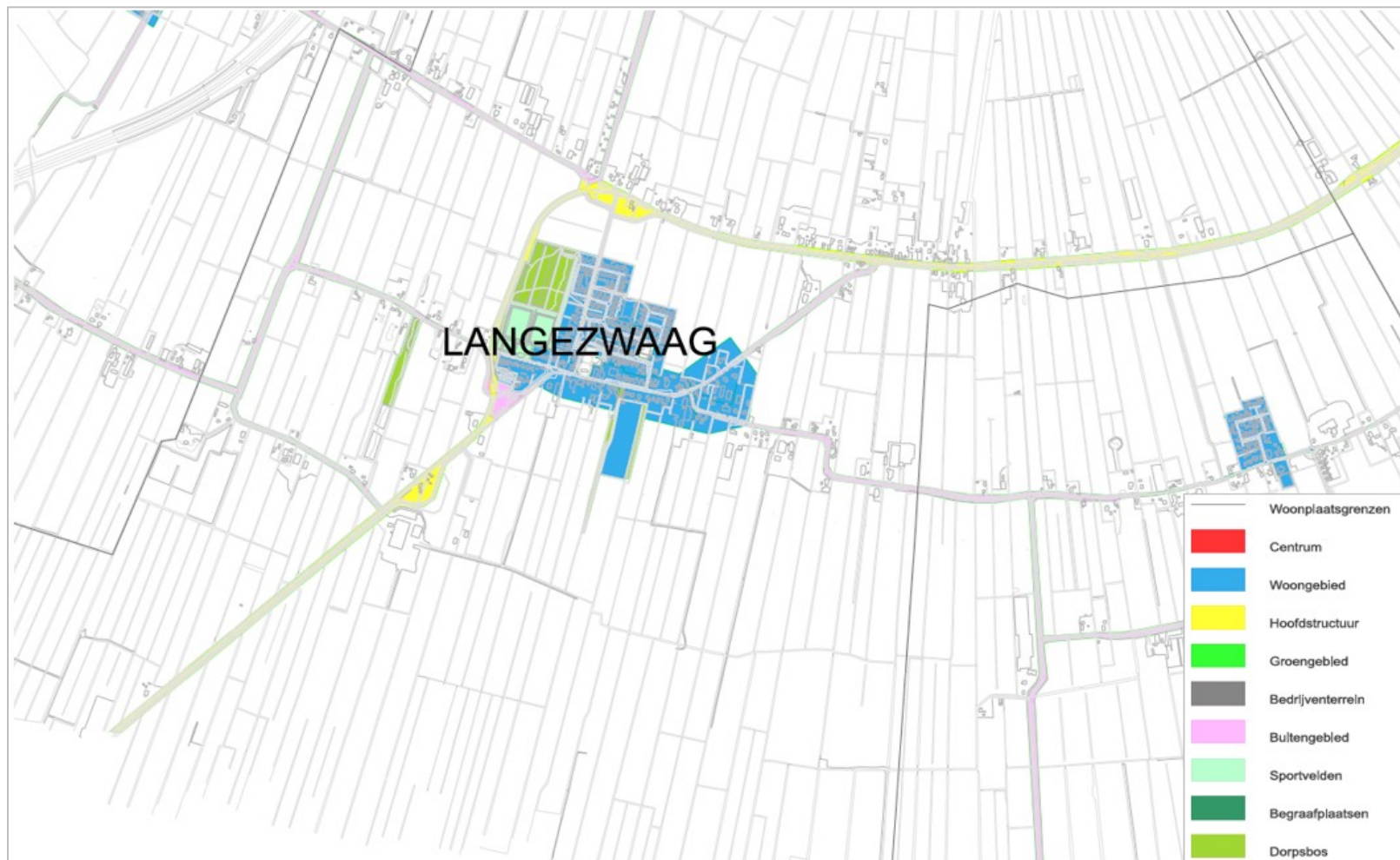

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

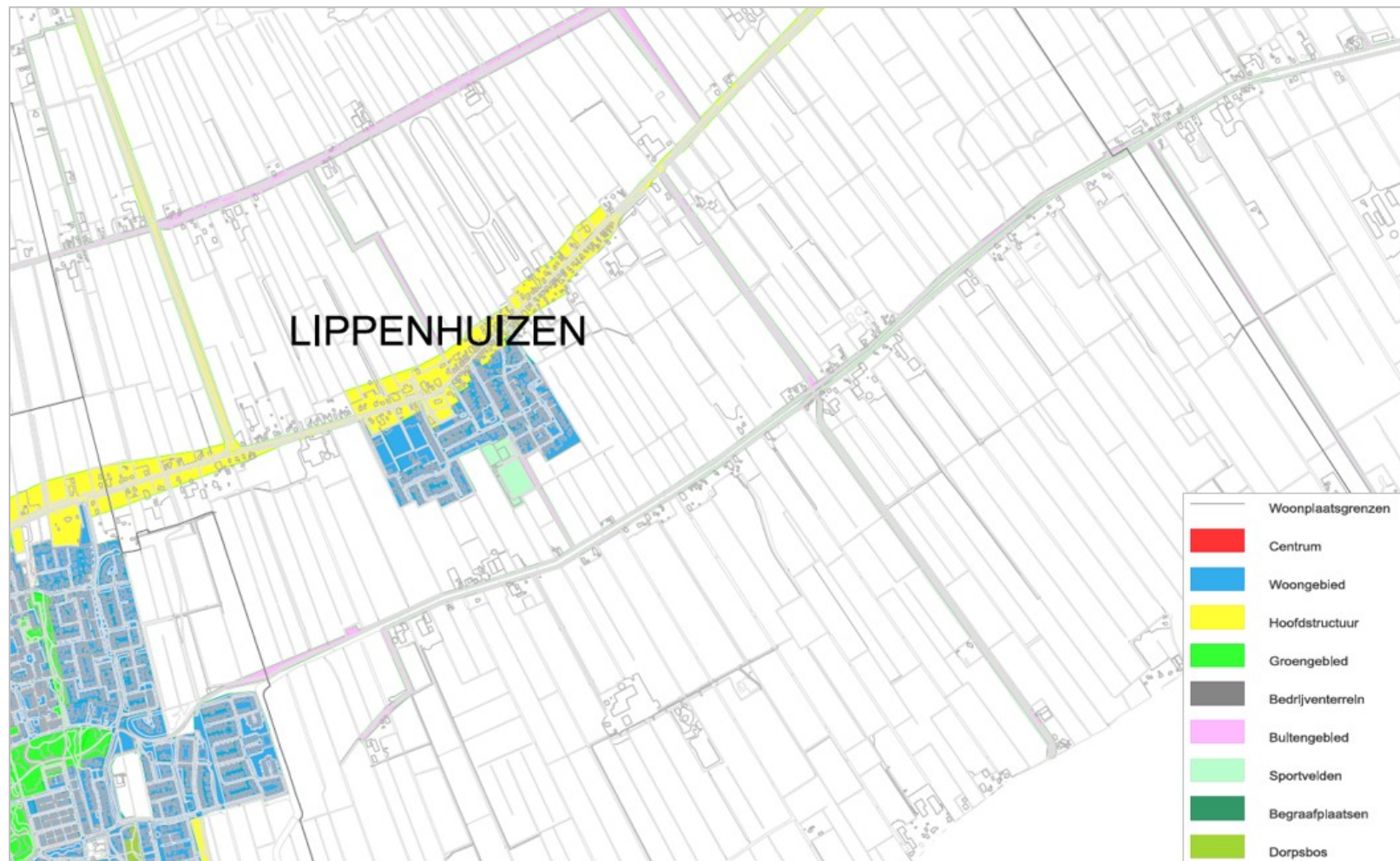

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

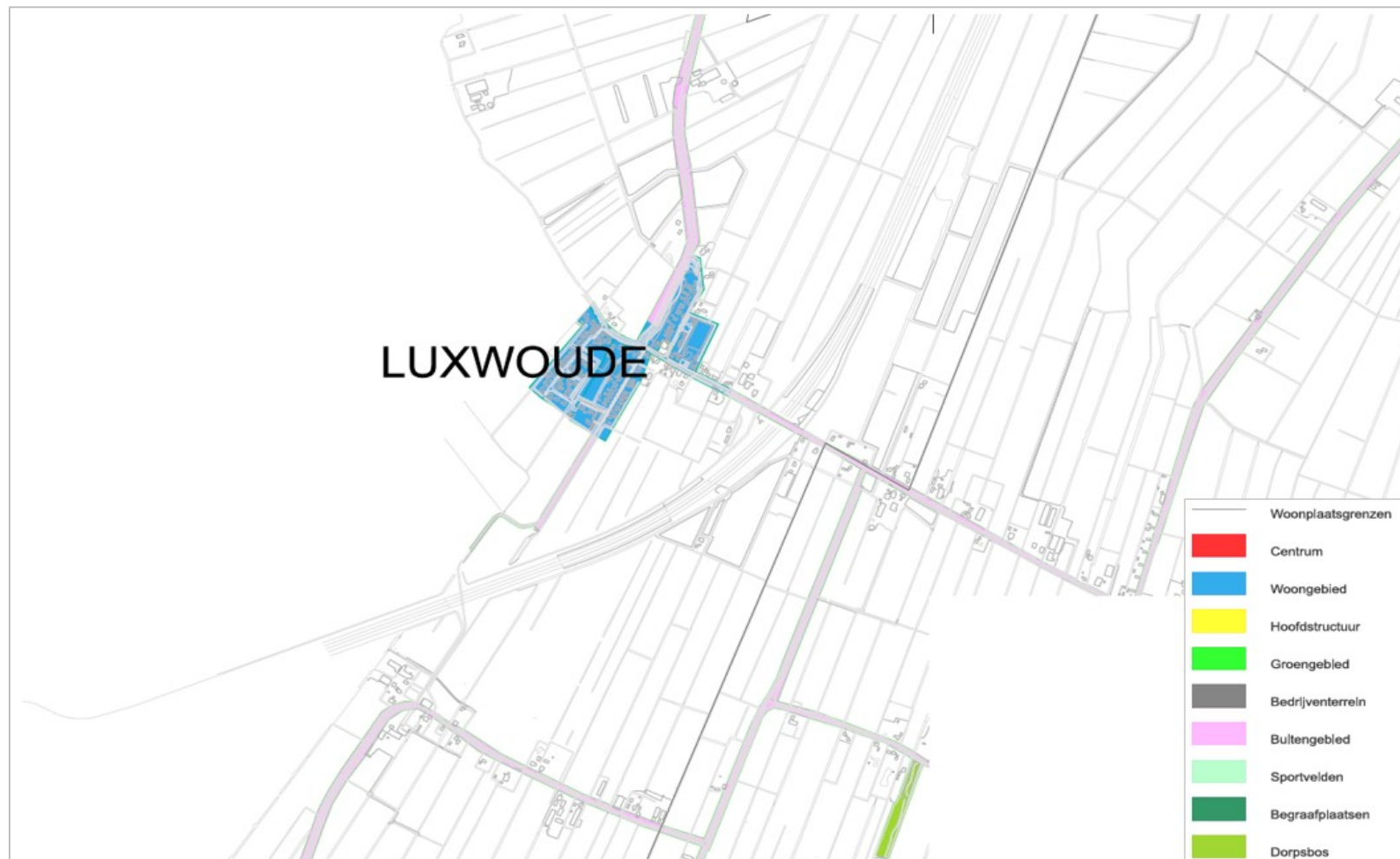

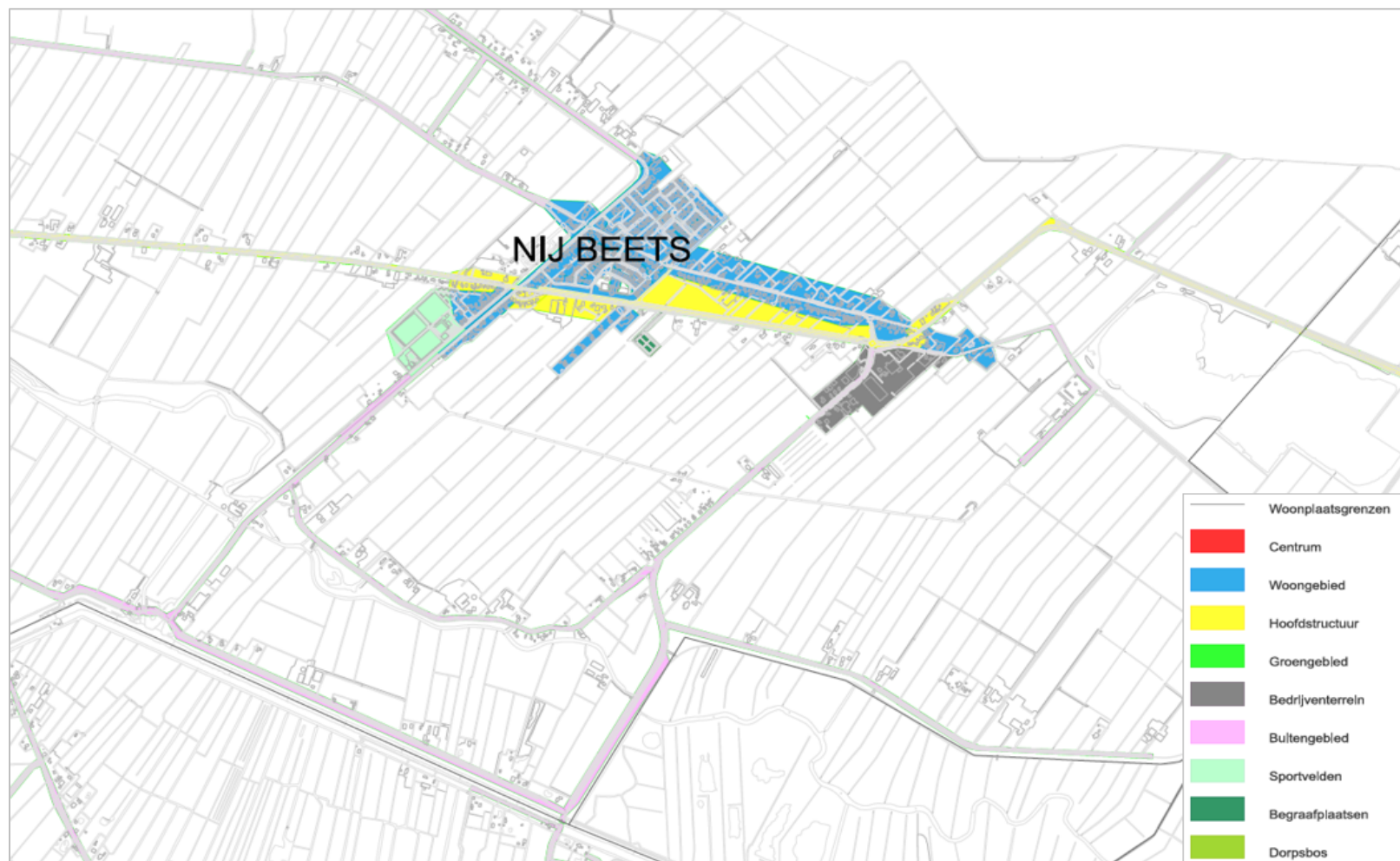
Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

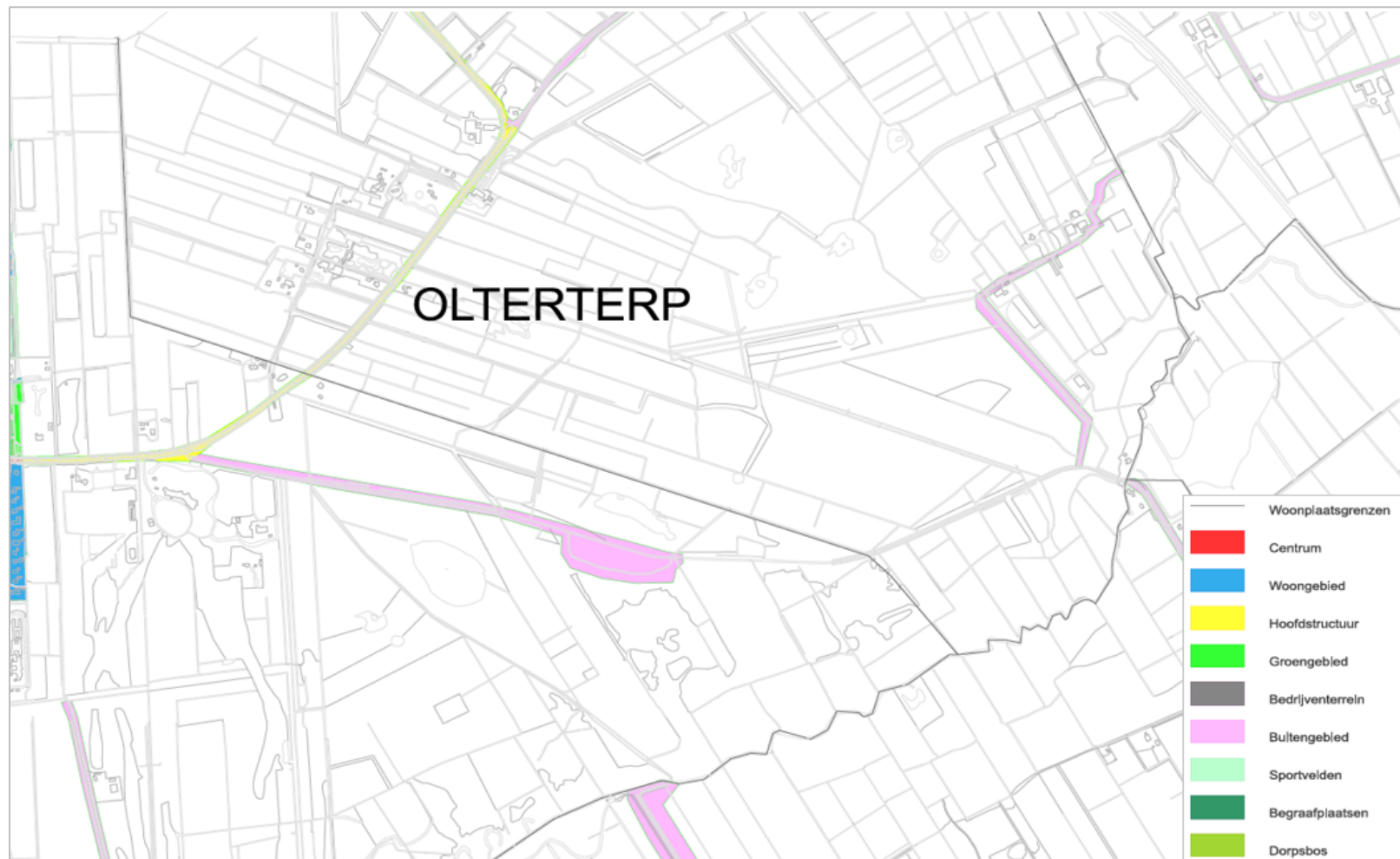

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

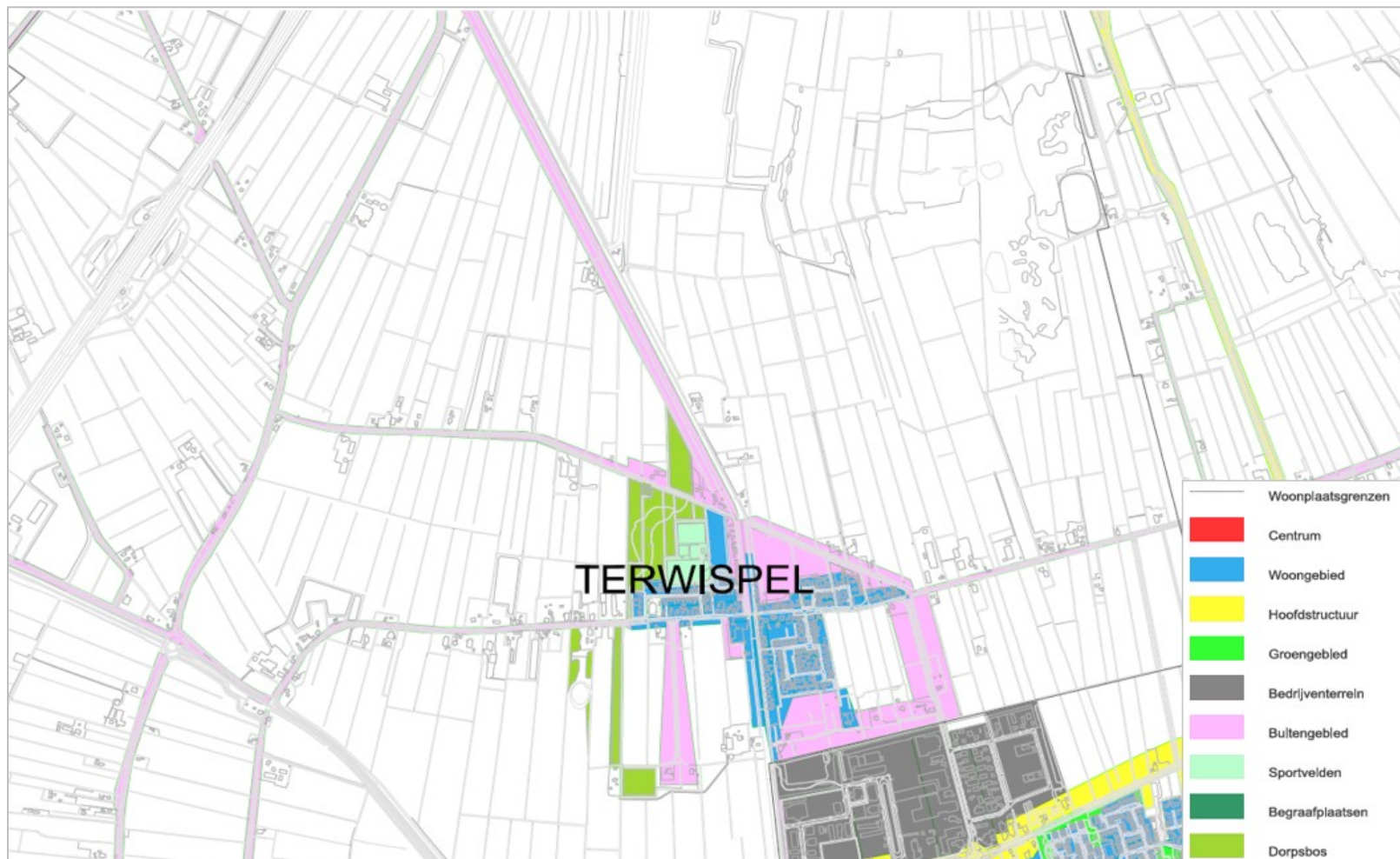
Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

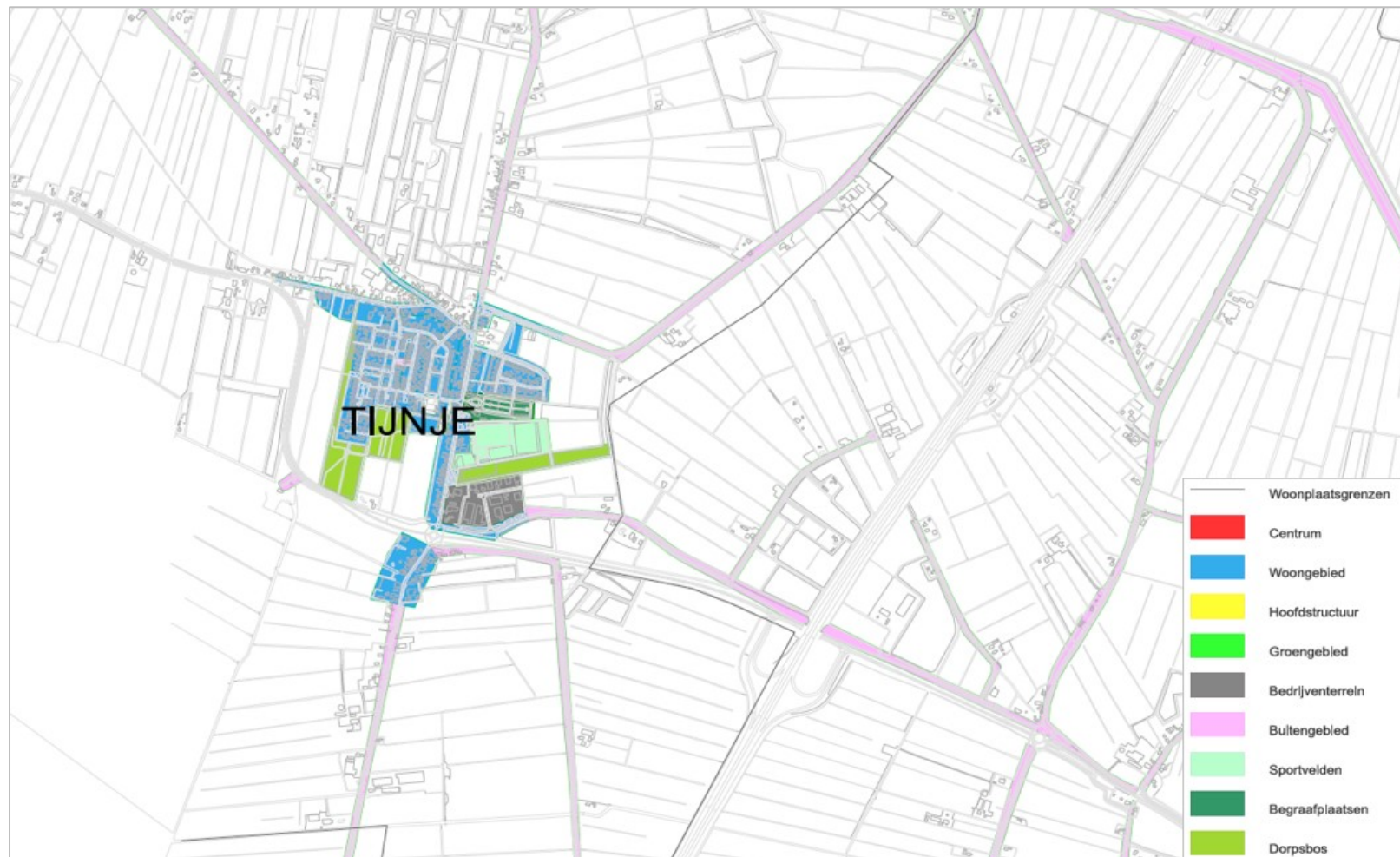

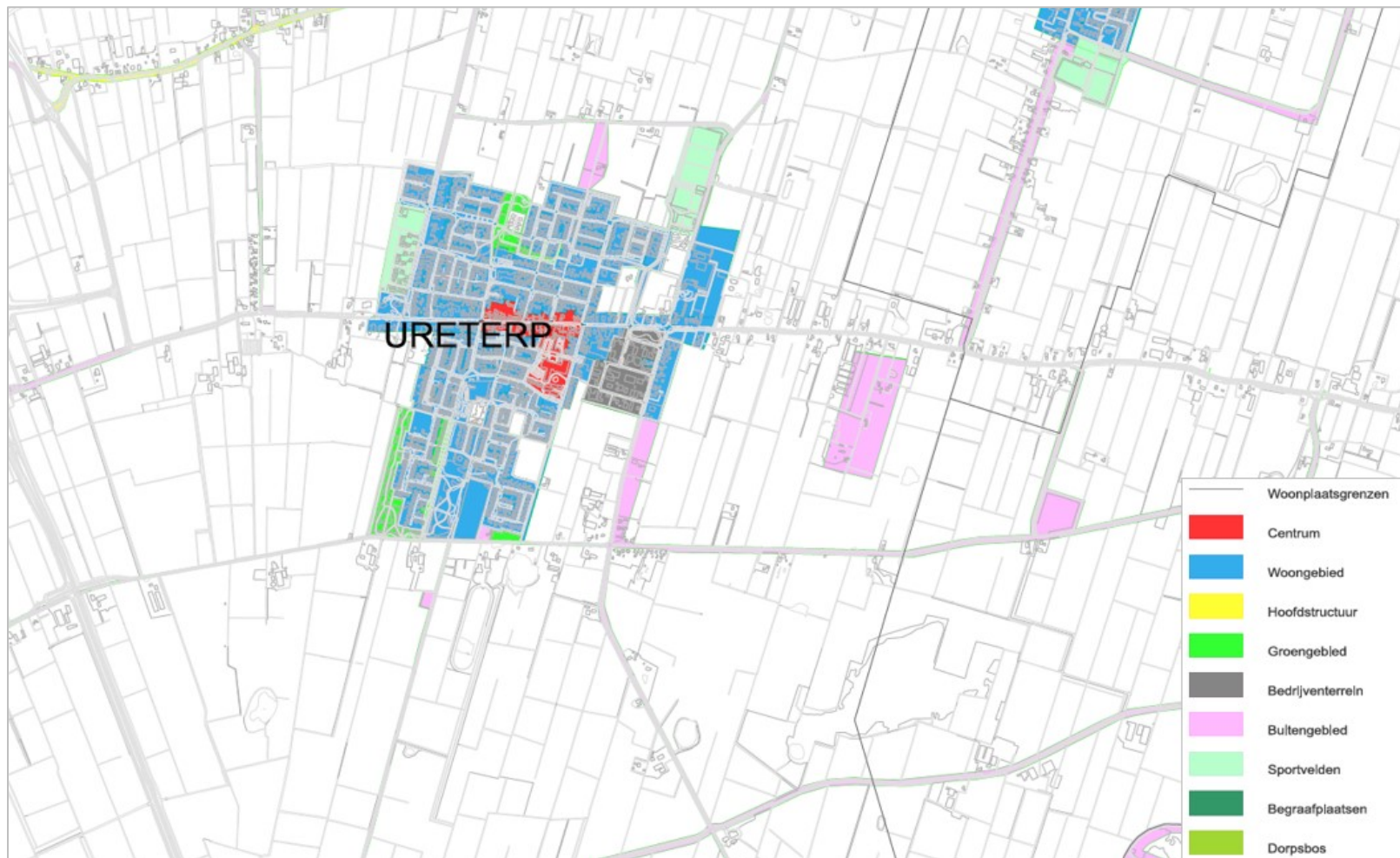
Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

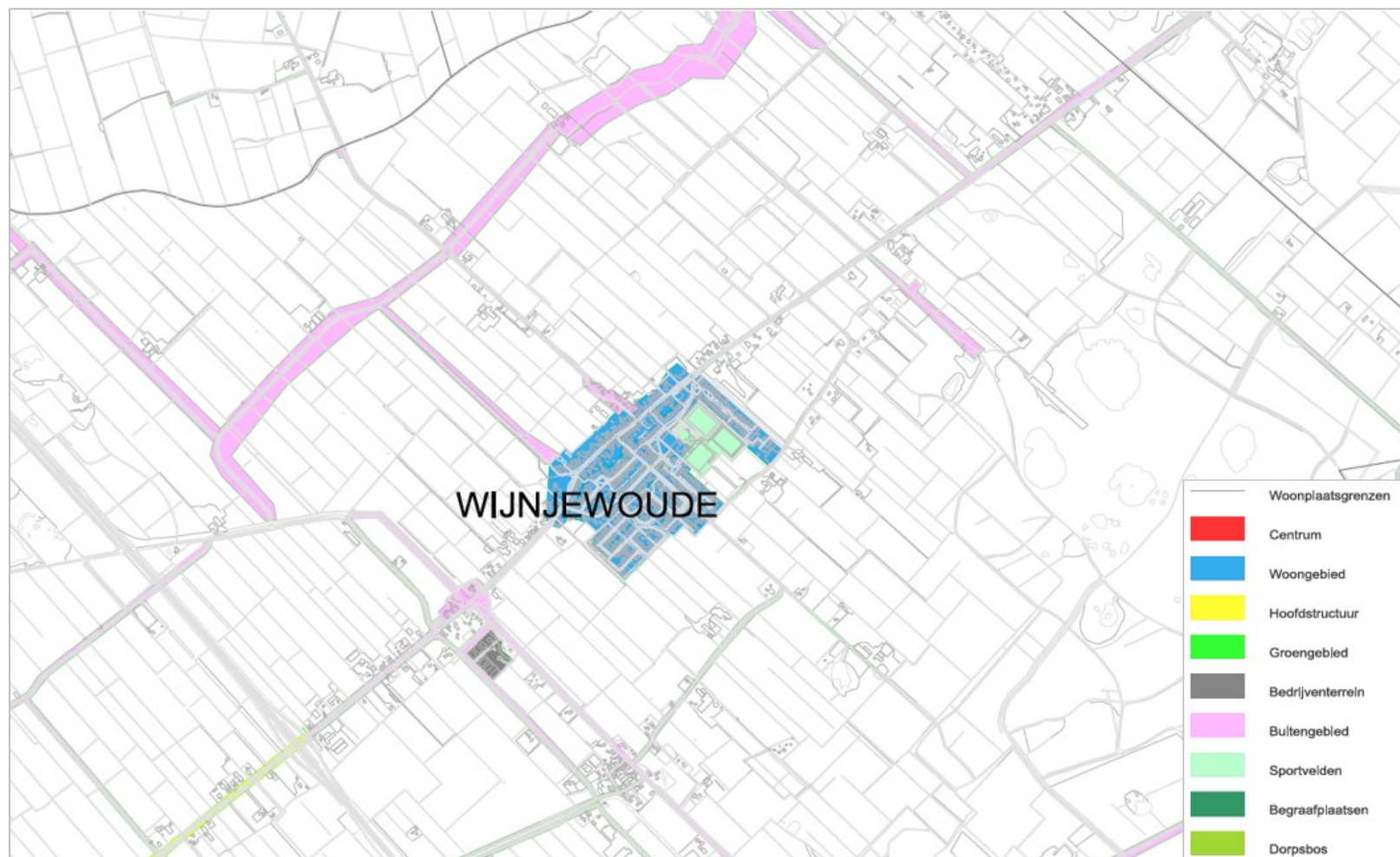
Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

Bijlage 4. Ondertekend raadsbesluit

gemeente
Opsterland

008662008

RAADSVORSTEL
MET BESLUIT

Raadsvergadering : 5 juli 2021
Agendapunt : 8
Onderwerp : Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025
Portefeuillehouder : Anko Postma

Beetsterzwaag,

Voorstel

1. Het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025 vast te stellen;
2. De benodigde middelen beschikbaar te stellen via het besluit over de perspectiefbrief.

Inleiding

Op 13 mei 2013 is het eerste Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2013-2018 (hierna: BKP) vastgesteld. Hiermee is het fundament gelegd voor het kwaliteitsgestuurd beheren en onderhouden van de openbare ruimte. De ervaringen in de praktijk, enkele bezuinigingsronden en Provinciaal toezicht hebben de afgelopen jaren gezorgd voor het verder bijstellen van de niveaus. Daarnaast vragen maatschappelijke ontwikkelingen om een actualisatie van het plan uit 2013.

Een nieuw BKP voorziet in deze behoefte. Op 15 december 2020 bent u tijdens een informatieve bijeenkomst hierover bijgepraat. Op 2 februari 2021 is door ons het ontwerp BKP vastgesteld, gepubliceerd en gedeeld met de dorpen in Opsterland. Daarnaast is het plan separaat besproken met de natuurverenigingen in onze gemeente. In de periode daarna zijn er verschillende zienswijzen ontvangen. Deze zijn verwerkt in het definitieve BKP dat voorligt ter vaststelling.

Beoogd effect en/of resultaat

Een veilige en leefbare openbare ruimte waarin ruimte is voor initiatieven, versterking van de biodiversiteit en beperking van potentiële kapitaalvernietiging.

Argumenten

1.1 *Het plan voorziet in een integraal kader voor het verantwoord beheren van de openbare ruimte waarbij kapitaalvernietiging wordt beperkt tot een minimum.*

In het BKP zijn de geambieerde kwaliteitsniveaus voor het beheren en onderhouden van de arealen groen, verharding en kunstwerken opgenomen. Uitgangspunt hierbij is dat alle kapitaalgoederen zoveel als mogelijk op minimaal een basis kwaliteitsniveau worden onderhouden zodat kapitaalvernietiging wordt voorkomen. Het plan biedt ruimte voor initiatieven die zorgen voor een plus op deze basiskwaliteit.

1.2 *De gewenste beeldkwaliteit in het plan is realistisch en sluit aan bij de huidige situatie.* De kaders voor de gewenste kwaliteitsniveaus zijn overeenkomstig aan de actuele niveaus en sluiten aan bij de huidige situatie. De ervaring die we hiermee de afgelopen jaren hebben opgedaan laat zien dat het realistische niveau zijn. Aansluiting op de huidige ambities zorgt ervoor dat er geen grote verrassingen in de openbare ruimte ontstaan en we de leefomgeving de komende jaren blijven onderhouden zoals de gebruikers gewend zijn.

1.3 *Met het plan ontstaat er ruimte voor actuele thema's zoals Right2Challenge, participatie en biodiversiteit.*

Het BKP biedt voldoende ruimte voor het toepassen van Right2Challenge en participeren door het nemen van initiatieven in de openbare ruimte. Daarnaast is er aandacht in het plan voor groen, biodiversiteit en duurzaam beheer. Hierover is in nauwe samenwerking met de natuurverenigingen een verantwoorde balans gemaakt.

008662008

1.4 *Het kader dient als fundament voor de verantwoording naar de toezichthouder.*

De provincie Fryslân ziet er op toe dat wij financieel gezond blijven. Voor wat betreft de assets (kapitaalgoederen) in de openbare ruimte is het daarom wenselijk dat deze op een basisniveau worden onderhouden. Het kader in het BKP voorziet hierin en draagt bij aan de verantwoording richting toezichthouder.

2.1 *Met deze middelen wordt kapitaalvernietiging op het areaal wegen beperkt tot een minimum* Door de droge periodes van de afgelopen jaren zijn er onverwachte schades opgetreden in het areaal verhardingen. Met name de wegen op de veengronden gaan harder achteruit dan gebruikelijk is gezien de levensduur. De in 2017 tijdelijk beschikbaar gestelde aanvullende middelen voor verhardingen stoppen na 2021. Het wegvallen van deze middelen en de toename in schades door droogte zorgen voor het doorzakken van het areaal naar een laag kwaliteitsniveau. Hierdoor schrijft het areaal sneller af dan nodig is. De verwachting is dat de droge periodes aan blijven houden. De aanvullende structurele middelen worden gebruikt om deze kapitaalvernietiging te voorkomen.

Kanttekeningen

1.1 *Het plan beperkt zich slechts tot het in standhouden van de openbare ruimte.*

Het BKP biedt een kader voor het in standhouden van de huidige arealen in de openbare ruimte maar stelt geen toekomstperspectief. Al hoe goed de kapitaalgoederen ook worden onderhouden, er komt een moment dat deze aan vervanging toe zijn. Dit valt buiten de scope van het onderhouden van de openbare ruimte. Het perspectief voor het vervangen van kapitaalgoederen en de middelen die daarmee gepaard gaan zijn daarom niet opgenomen in het BKP. Hiervoor zal separaat een perspectief worden opgesteld.

2.1 *De aanvullende middelen zijn bepaald op het huidige schadebeeld.*

Op basis van het huidige schadebeeld is berekend hoeveel aanvullende middelen er nodig zijn voor het onderhouden van het areaal verhardingen. Dit op basis van de lange droge periodes zoals die de afgelopen jaren hadden. Het is onduidelijk in welke mate deze klimatologische omstandigheden zich de komende jaren voordoen. De middelen kunnen slechts in beperkte mate de gevolgen van deze extreme situatie opvangen. De onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen wordt periodiek gemonitord. Als een verdere verslechtering wordt geconstateerd zullen noodzakelijke maatregelen en eventueel benodigd extra budget opnieuw worden voorgelegd.

Middelen

De openbare ruimte kan, zoals in het BKP vastgelegd, binnen de daarvoor beschikbare middelen worden onderhouden. Uitzondering hierop vormt het areaal verhardingen. Hiervoor is vanaf 2022 structureel €313.000,- extra noodzakelijk om kapitaalvernietiging tegen te gaan. De noodzakelijke middelen worden verwerkt in de begroting 2022.

SDG's

De volgende elementen uit het BKP dragen bij aan duurzaamheid:

- Tegengaan versneld afschrijven van kapitaalgoederen (bestendig beheer);
- Ruimte bieden voor initiatieven en right2challenge (inclusiviteit);
- Kaders voor versterken biodiversiteit (gezondheid ecosysteem);

Het BKP voorziet in het bijdragen aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen:

8. Inclusieve economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen;
9. Infrastructuur voor duurzame industrie;
11. Maak steden en dorpen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam;
13. Aanpak van klimaatverandering;
15. Beschermen en duurzaam gebruik van ecosystemen, bossen en biodiversiteit;

Evaluatie

Gedurende en na de looptijd van het plan wordt de werking van het kader getoetst op de praktijkervaring en indien gewenst een nieuwe actualisatie aangeboden.

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

008662008

Bijlagen

1. Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021 - 2025

Vertrouwelijke stukken ter inzage gelegd voor raadsleden

Geen

Burgemeester en wethouders van de Gemeente Opsterland,

De secretaris, De burgemeester,

Marjan van der Weij Ellen van Selm

Team : Fysiek beheer
Behandelend ambtenaar : Hendrik Hoekstra
Telefoonnummer : (0512) 386 545
Emailadres : Hendrik.Hoekstra@opsterland.nl

008662008

Raadsbesluit

Raadsvergadering : 5 juli 2021
Agendapunt : 8
Onderwerp : Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

De raad van de Gemeente Opsterland,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d.1 juni 2021,

besluit:

- NB: gewaardeerd*
1. Het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025 vast te stellen;
 2. De benodigde middelen beschikbaar te stellen via het besluit over de perspectiefbrief.

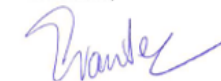
Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de Gemeente Opsterland van 5 juli 2021.

De griffier,

Thomas Oosterhaven

De voorzitter,

Ellen van Selm

Beeldkwaliteitsplan Openbare Ruimte 2021-2025

Beleidskader voor beheer en onderhoud

05 juli 2021 ontwerp revisie 2.0

Gemeente Opsterland

8a

AMENDEMENT

(Artikel 33 Reglement van Orde)

Raad d.d.:	De raad van de gemeente Opsterland in vergadering bijeen 5 juli 2021
Agendapunt:	Beeldkwaliteitsplan beheer openbare ruimte
Onderwerpen:	Biodiversiteit en droogte
Wijziging/aanvulling:	Ondergetekenden stellen voor het plan als volgt te wijzigen: Blz 11, "Natuurvriendelijk beheer wordt toegepast op plaatsen waar dit kan, zinnig is en de monotonie doorbreekt" te vervangen door "Ecologisch beheer wordt zoveel mogelijk toegepast, daar waar dit kan." Blz 22 "Door aanhoudende droogte zijn wegen gaan verzakken en scheuren" te vervangen door "door aanhoudende droogte en als gevolg van bodemdaling zijn wegen gaan verzakken en scheuren."
Toelichting:	-Wij zijn blij met de aandacht in het plan voor biodiversiteit. Maar natuurvriendelijk is, net als een biodiversiteit, een ruim begrip. Willen we recht doen aan herstel en bevordering van biodiversiteit, dan is ecologisch beheer een instrument. Aan ecologisch groenbeheer ligt een speciale kennis ten grondslag waar flora, fauna en inwoners (o.a. bestrijding eikenprocessierups, natuurbeleving etc.) wel bij varen. -Uit rapporten van o.a. Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, blijkt dat extra kosten aan wegen als gevolg van bodemdaling stijgen. In Opsterland is dit ook aan de orde. Als er extra budget voor beschadigde wegen nodig is, is het billijk dat de redenen van de extra kosten worden genoemd.
Ondertekening en naam:	Elske Beintema, GL-OL Henk Hoen, BAS René Koopmans, D66

Dit amendement is aangenomen..... in de vergadering van 5/7/21.....

....., griffier.

voor: BAS, TUP, OP, CDA, D66, GL-O, PvdA 17 voor
tegen: CU/VVD 4 tegen